ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Τὰ πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 58ον. **ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 1922** **Ἀριθ. 2.**

ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΙΣ

«Ὁ ἔσωθεν ἄνθρωπος ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ.»

(Β΄ Κορινθ. δ΄ 16).

Τὴν λέξιν «ἀνακαινῶ» (ἀνακαινίζω, ἀνανεόνω) μεταχειρίζεται ὁ Ἀπόστ. Παῦλος ἐνταῦθα, καθὼς καὶ εἰς ἄλλα τινὰ μέρη τῶν ἐπιστολῶν του, διὰ νὰ παραστήσῃ μίαν σπουδαίαν ἄποψιν τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς. Καὶ ἐὰν μὲν ἐπρόκειτο περὶ ἀνθρώπων διὰ πρώτην φορὰν ἐρχομένων εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐν Χριστῷ νέας ζωῆς, τὸ πρᾶγμα θὰ ἦτο εὐνόητον· θὰ ἦτο σύμφωνον πρὸς ἄλλας τοῦ Χριστοῦ διακηρύξεις, δι' ὧν ἡ Χριστιανικὴ ζωὴ ἀπεικονίζεται διὰ τῆς φυσικῆς γεννήσεως. Ἐδῶ ὅμως δὲν πρόκειται ποσῶς περὶ ἀνθρώπων ἐσχάτως ἐξελθόντων ἀπὸ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς, ἢ ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν ἁγίαν Χριστιανικὴν ζωήν, ἀλλὰ περὶ ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπὸ μακροῦ χρόνου εἰσῆλθον καὶ βαδίζουσιν εἰς τὴν ὁδὸν ταύτην· διῆλθον τὸ πρῶτον στάδιον τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς, ἐδοκίμασαν, ἐπειραματίσθησαν ἐπὶ τῆς νέας κατὰ Χριστὸν ζωῆς. Καὶ βλέπομεν ὅτι εἰς αὐτοὺς συνίστᾳ τὸ σπουδαῖον τοῦτο καὶ σοβαρὸν πρᾶγμα —διὰ τῆς ἀντιπαραβολῆς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν νέον, ἢ τοῦ ἔξω ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἔσω ἄνθρωπον : «Ἐὰν ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος φθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ».

*Ἀμφότεραι αἱ λέξεις αὗται—**φθείρεται**, **ἀνακαινοῦται** — σημαίνουν τὸ διαρκές· ἀμφότεραι αἱ πράξεις ἢ ἐνέργειαι αὗται γίνονται συνεχῶς καὶ συγχρόνως, ἀμφότεραι σημαίνουν τὴν ζωὴν τῆς προόδου, τῆς ἀναπτύξεως. Ὥστε ὅπως εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον αὐξάνομεν, ἀφίνοντες ὄπισθεν ἡμῶν τοὺς χρόνος τῆς ἀώρου ἡλικίας, τῆς ἀδυναμίας καὶ ἀσθενείας, τῆς διανοητικῆς ἀνεπαρκείας καὶ προχωροῦμεν πρὸς τὸ ὡριμώτερον, τελειότερον καὶ ἰσχυρότερον, οὕτω καὶ εἰς τὴν Χριστιανικήν μας ζωὴν προβαίνομεν ἀπὸ ἀτελεστέρων ἀντιλήψεων πρὸς τελειοτέρας, ἀπὸ περιωρισμένης καὶ μικρᾶς πείρας εἰς πληρεστέραν, ἀπὸ μερικῆς χρησιμότητος εἰς ὁλοκληρωτικήν, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἄρα ὁ αὐτὸς νόμος τῆς προόδου διέπει τὴν ζωὴν εἰς τὰς διαφόρους αὐτῆς ἐκφάνσεις (κοινωνικάς, διανοητικάς, πνευματικάς). Ἐκεῖνος δέ, ὅστις οὐδὲν σημεῖον προόδου δεικνύει, δεικνύει μοιραίως σημεῖα καταπτώσεως,*

μαρασμοῦ, θανάτου, εἴτε ἄτομον εἶναι εἴτε Ἐκκλησία εἴτε Ἔθνος εἴτε φυλή. Ὁ τοιοῦτος ὁμοιάζει πρὸς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴν ὑγίειαν καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, γίνονται καὶ οἱ φορεῖς παντὸς μολύσματος ὑποσκάπτοντος αὐτὴν ταύτην τὴν ὑγίειαν τῶν πέριξ.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐπίστευεν ἀδιστάκτως εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην, τὴν ἀνακαίνισιν, ἥτις ἅπαξ ἀρχίσασα, ἐξακολουθεῖ συνεχῶς ἀναπτυσσομένη, διαρκῶς αὐξανομένη, τελειουμένη, ἀποκαθισταμένη ἐκεῖ ὅπου τὴν θέλει ὁ Θεός, ἤτοι εἰς ἀφομοίωσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Σωτῆρα Ἰησοῦν Χριστόν. Τὴν ἀκράδαντον ταύτην πεποίθησιν εἶχε καὶ δι᾽ ἑαυτὸν ὁ Παῦλος καὶ διὰ πάντας, ὅσοι ἀπέκτησαν ἐν Χριστῷ τὴν αὐτὴν πεῖραν· οὐδένα δὲ ἄλλον σκοπὸν ἔχουν οὗτοι ἐν τῇ ζωῇ, εἰ μὴ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ.

*1. **Ὁ ἔσω ἄνθρωπος.** Ἡ φράσις αὕτη δίδει εἰς ἡμᾶς τὸ ἐνδόσιμον νὰ ὑποθέσωμεν τὸν ἄνθρωπον διῃρημένον εἰς ἐσωτερικὸν καὶ ἐξωτερικόν. Ἡ ψυχολογία ὅμως ἀποφαίνεται περὶ τοῦ ἀνθρώπου ὡς μονάδος ἑνιαίας καὶ ἀδιαιρέτου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος· ἔχει συνείδησιν ἑαυτοῦ, τοῦ **ἐγώ** του καὶ εἰς τὰς εὐτυχεῖς καὶ εἰς τὰς δυστυχεῖς ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τῆς συνειδήσεώς μου ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Α χθές, προχθές, πρὸ πέντε, δέκα καὶ πλειοτέρων ἐτῶν, καὶ ὅτι θὰ ἦμαι ὁ ἴδιος μέχρι τοῦ θανάτου μου.*

*Ὅταν ὁμιλῇ ὁ Παῦλος διὰ τοῦ Πνεύματος περὶ τοῦ ἔσω καὶ ἔξω ἀνθρώπου, βεβαίως δὲν ὁμιλεῖ ψυχολογικῶς, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ φυσικῶς θέλει νὰ διακρίνῃ τὴν ἐξωτερικὴν παράστασιν αὐτοῦ ἀπὸ τὴν ἐσωτερικήν του ὑπόστασιν. Ὁ Παῦλος ὁμιλεῖ πνευματικῶς περὶ τῆς ἐσωτερικῆς ὑποστάσεώς του — περὶ τῆς ψυχῆς του — ὅτι αὐτὴ ἔχει μίαν ἐσωτερικὴν καὶ μίαν ἐξωτερικὴν μορφήν. Τί σημαίνουν ταῦτα, γνωρίζομεν ἐξ ἄλλων τοῦ Ἀποστόλου ἐπιστολῶν καὶ λόγων· ὁ ἔξω παριστᾷ τὸν ἄνθρωπον **πρὸ τῆς ἀναγεννήσεως**, τὸν ἔξω τῆς οἰκογενείας τοῦ Θεοῦ εὑρισκόμενον· τὸν κοσμικόν, τὸν πεπωλημένον εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τὸν πεπληρωμένον κοσμικοῦ φρονήματος καὶ σαρκικοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἔσω, ὅστις παριστᾷ τὸν διακόψαντα πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἁμαρτίαν, **τὸν εἰσελθόντα εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ** διὰ τῆς νέας ἐν Χριστῷ ζωῆς, καὶ εἰς στενὴν μετ᾽ Αὐτοῦ ἐπαφήν. Ἡ ζωὴ αὕτη δὲν εἶναι δημιούργημα τοῦ ἀνθρώπου· ὁ ἄνθρωπος, ὢν ἐκ φύσεως τέκνον ὀργῆς, αἰχμάλωτος εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ δέσμιος αὐτῆς, δὲν δύναται τίποτε νὰ πράξῃ. Ἡ νέα ζωὴ εἶναι ἔργον τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ, δι᾽ ἧς ἐξηλείφθη ἡ καταδικαστικὴ καθ᾽ ἡμῶν ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ· διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ὁποίου ἀνεγεννήθημεν, ἀποκτήσαντες τοὺς παλμοὺς καὶ δοκιμάζοντες τὴν γλυκύτητα τῆς νέας ἁγίας ζωῆς, ἥτις ἀναπαριστᾷ τὸν Χριστόν.*

Ἂν καὶ ὅμως ἡ νέα ζωὴ δὲν εἶναι δημιούργημα τοῦ ἀνθρώπου, ἐν τούτοις ἀναπτύσσεται καὶ προάγεται καθ᾽ ἑκάστην ἐντὸς τῶν φυσικῶν νόμων, τροφοδοτουμένη ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς (τοῦ Χριστοῦ), ἐξ ἧς ἔλαβε καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, ὑπὸ τὴν εὐθύνην πάντοτε τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τῶν προσπαθειῶν αὐτοῦ· ἀγρυπνίας, προσ-

ευχῆς, μελέτης τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ἐμπόδιά τινα παρουσιαζόμενα ἐν τῇ πορείᾳ του δύνανται νά ὑπερνικηθοῦν ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ τοῦτο νὰ γίνῃ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν θὰ ἐκτελέσῃ ποτὲ ὁ Θεὸς ὅ,τι εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν θὰ σηκώσῃ ποτὲ τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ τάφου τοῦ Λαζάρου, ἐνόσῳ ὑπάρχουν χεῖρες ἀνθρώπιναι δυνάμεναι νὰ σηκώσουν αὐτόν. Μέγα μέρος τῶν Χριστιανῶν φοβοῦμαι ὅτι διαπράττουν τοῦτο τὸ λάθος, νομίζοντες ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐπενέβη ἅπαξ διὰ ν᾽ ἀποκαταστήσῃ τὰς μεθ᾽ Ἑαυτοῦ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου, διακοπείσας λόγῳ τῆς ἁμαρτίας, θὰ ἐξακολουθῇ διαρκῶς νὰ ἐπεμβαίνῃ καὶ ὅτι αὐτοὶ εὐνοηθέντες ἅπαξ, δύνανται νὰ κοιμῶνται ἀμέριμνοι τοῦ λοιποῦ. Οὕτω βλέπομεν τὸ μέγα ἄτοπον νὰ ἐνεργῇ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν θὰ ἔπρεπε ν᾽ ἀφήσῃ τὸν Θεὸν νὰ ἐνεργήσῃ, καὶ ἀντιστρόφως νὰ δέηται τοῦ Θεοῦ νὰ ἐπέμβῃ, ὅταν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ ὁ ἴδιος. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ σωθοῦν μόνοι των, ἐμποδίζουν ἁπλῶς τὴν ἐνεργὸν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ὅπως δὲ ἡ ζωὴ δὲν παύει μὲ τὴν γέννησιν, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς τότε ἀρχίζει, οὕτω καὶ ἡ δρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζει ἅμα τῇ ἀναγεννήσει του, καὶ ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ προοδεύουσα καὶ ἀναπτυσσομένη διηνεκῶς, ἀνακαινιζομένη καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν καὶ ἐν τέλει κυριαρχοῦσα τοῦ ἀνθρώπου.

*ΙΙ. **Ἡ ἀνανέωσις**. Ἡ ἀνανέωσις ἀκολουθεῖ τὴν ἀναγέννησιν, δὲν προηγεῖται αὐτῆς, ἀλλ᾽οὔτε καὶ ταυτίζεται πρὸς αὐτήν. Ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον διενεργεῖται ἡ ἀνανέωσις αὕτη, πρέπει νά μᾶς ἀπασχολήσῃ ὀλίγον. Ἂν ἔλεγον ὅτι ὁλόκληρον τοῦτο τὸ ἔργον εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, θὰ ἠρχόμην εἰς ἀντίφασιν πρὸς ὅσα ἀνωτέρω εἶπον, καὶ θὰ κατεδίκαζον τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀδράνειαν. Ἂν ἐξήρτων πάλιν ὁλόκληρον τὴν συνεχῆ ταύτην μεταβολὴν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν μόνον τοῦ ἀνθρώπου, θὰ παρεγνώριζον τὴν παντοδύναμον καὶ πανταχοῦ παροῦσαν καὶ ἐπιτυχῶς ἐνεργοῦσαν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ὑφίσταται στενή τις συνεργασία διὰ τὴν ἀνακαίνισιν ταύτην, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἀνθρώπου.*

*Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ἐκδηλωθεῖσα τόσον δαψιλῶς ἐν τῷ παρελθόντι, εἶναι προκαταβολικῶς ἐξησφαλισμένη, ἄρα τὸ βάρος τῆς εὐθύνης κεῖται ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε δεχομένου νὰ χρησιμοποιῇ τὰ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ μέσα τῆς χάριτος, εἴτε ἀρνουμένου νὰ χρησιμοποιῇ ταῦτα καὶ καταδικάζοντος ἑαυτὸν τοιουτοτρόπως εἰς μαρασμὸν καὶ ἔκπτωσιν· Ὁ Θεὸς ἐν τῇ παγγνωσίᾳ του ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνθρώπου τὴν θείαν ὁπλοθήκην· ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἤδη ἐξαρτᾶται νὰ χρησιμοποιῇ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν τὸ ὅπλον τὸ ἀναγκαιοῦν εἰς ἑκάστην του δυσκολίαν, πειρασμόν, ἀδυναμίαν. Κατὰ πᾶσαν ἡμέραν νέαι παρουσιάζονται ὄψεις τῆς ζωῆς, νέαι δυσκολίαι, νέοι κίνδυνοι, νέαι πλάναι, νέαι δεισιδαιμονίαι, νέαι ἀδυναμίαι, νέαι καταχρήσεις τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ. Λέγω **νέαι**, ἐν τούτοις δὲν εἶναι εἰμὴ **παλαιαὶ** ὑπὸ **νέαν μορφήν**, καθότι εἶναι ἐξησκημένος ὁ παμπόνηρος Σατανᾶς εἰς τὸ νὰ περιβάλλῃ τὰ πάντα μὲ νέαν μορφήν, ἀφοῦ δύ-*

ναται νὰ μετασχηματισθῇ καὶ ὁ ἴδιος εἰς ἄγγελον φωτός, πρὸς ἀποπλάνησιν τῶν ἀμαθεστέρων.

Ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει ἢ τῆς θρησκευτικῆς Μεταρρυθμίσεως ἐν μέρει δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰμὴ ἡ διηνεκὴς προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας ν᾿ἀπαλλαγῇ τῶν διαφόρων ὀλεθρίων παλαιῶν καὶ ἐγγὺς ἀφανισμοῦ περιορισμῶν τοῦ Πνεύματος, πλανῶν, νοθειῶν, ἐκμεταλλεύσεων τῆς εὐπιστίας καὶ τῆς ἁπλοϊκότητος τῶν Χριστιανῶν, καὶ ν᾿ ἀντικαταστήσῃ ταῦτα διὰ τῶν ζωντανῶν ἀληθειῶν τοῦ Χριστοῦ. Διότι μόνον ὁ ζῶν Χριστὸς ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἡ ζῶσα ἀλήθεια τοῦ Χριστοῦ ὡς κανὼν καὶ ῥυθμιστὴς τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἔργων τοῦ Χριστιανοῦ, θὰ δύναται νὰ κρατῇ διαρκῶς τὰ ὄμματα τοῦ πιστοῦ ἐστραμμένα πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸν Χριστόν, καὶ νὰ ζητῇ ἐπιμόνως καὶ εἰλικρινῶς παρ᾿ Αὐτοῦ: ***«Τί εἶναι, Κύριε, τὸ θέλημά Σου; Τί ἐξυπηρετεῖ τὴν δόξαν Σου;»***

Τὰ μεγάλα ἐκεῖνα πνεύματα, τὰ ὁποῖα, ἐμφορούμενα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἤνοιξαν νέαν ὁδὸν εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς ὁρίζοντας, ὑπῆρξαν οἱ ἀνακαινούμενοι καθ᾿ ἑκάστην ἡμέραν. Ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ Μωϋσῆς καὶ οἱ προφῆται ἅπαντες, πρὸ Χριστοῦ· οἱ δώδεκα μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ τρεῖς τοῦ ἐσωτερικοῦ κύκλου, ὁ Πέτρος, ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης, ὁ Παῦλος, οἱ πνευματικοὶ ἐν τῇ πρώτῃ Ἐκκλησίᾳ—δηλ. οἱ εὑρισκόμενοι θρησκευτικῶς εἰς ὑψηλότερον πεδίον τῶν συγχρόνων των— ὁ Χρυσόστομος, ὁ Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος, ὁ Σαβοναρόλας, ὁ Οὔσσιος, ὁ Οὐϊκλῖφος, ὁ Λούθηρος, ὁ Ζβίγγλιος, ὁ Καλβῖνος, ὁ Οὐέσλεϋ—πάντες οὗτοι, πρὸ ἢ μετὰ Χριστόν, ὑπῆρξαν οἱ φορεῖς διαρκῶς νεάζοντος πνεύματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὑπῆρξαν οἱ διαρκῶς ζητοῦντες νὰ ἀνοίξουν νέους πνευματικοὺς ὁρίζοντας καὶ παρασύροντες πρὸς τὰ ἄνω ὄχι μόνον τοὺς ὀλίγους πέριξ αὐτῶν, ἀλλ᾿ ὁλόκληρον τὸν πνευματικῶς σκεπτόμενον καὶ ἐργαζόμενον κόσμον. Δὲν ἀνέμενον νὰ ἐξαναγκασθοῦν εἰς τὸ πρὸς τὰ ἄνω ἔργον των ὑπὸ τῶν πνευματικῶς ἀνερματίστων κατωτέρων, ἀνικάνων καὶ μὴ διανοουμένων ἢ δυναμένων νὰ διανοηθοῦν πνευματικῶς· ἀλλ᾿ ἐδημιούργησαν αὐτοὶ νέον πνευματικὸν κόσμον, νέον περιβάλλον ἅγιον· ἤνοιξαν νέους ὁρίζοντας πρὸς δρᾶσιν καὶ ***ἐξώθουν αὐτοί, διήγειρον αὐτοὶ*** *τὸν λαὸν πρὸς τὰ πνευματικά των ἰδεώδη.*

Δυστυχῶς δὲν ἔμαθον ἀκόμη οἱ ἄνθρωποι ὅτι ὁ ἀνακαινούμενος ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ προσπαθεῖ νὰ συμπαραλάβῃ μεθ᾿ ἑαυτοῦ τοὺς παρατυχόντας, ὡς ἔπραξαν πάντες οὓς προανέφερα, οἱ ὁποῖοι ἐδημιούργησαν ***οὐχὶ αὐτοὶ*** *ἀλλὰ τὸ* ***Πνεῦμα*** *καὶ ἡ* ***χάρις τοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτοῖς*** *τὰς ὑγιεῖς καὶ ἀσαλεύτους ἀρχὰς τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀνεπιφύλακτον προσκόλλησίν των ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ βράχου τῶν αἰώνων.*

Ναί, ὁ Χριστιανὸς δέον ν᾿ ἀνακαινοῦται καθ᾿ ἑκάστην ἀτομικῶς καὶ ὁμαδικῶς, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πλήρη κατανόησιν, ἐφαρμογὴν καὶ ἀπεικόνισιν τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

III. Τὸ τέλος — ὁ σκοπός. *Ὁ σκοπὸς ἢ τὸ τέλος, εἰς τὸ ὁποῖον θέλει νὰ φθάσῃ ὁ Χριστιανὸς οὕτω ἀνακαινούμενος, ἀναπτυσσόμενος καὶ προαγόμενος, εἶναι*

νὰ ἐξασθενήσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ ἐντελῶς ἀκίνδυνα ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐξωτερικὰ ἐξαρτήματα τῆς πλάνης καὶ δεισιδαιμονίας, τοὺς τύπους καὶ τὰς νοθείας καὶ νὰ ἔχῃ ἐστραμμένους διαρκῶς τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸν Χριστόν. Ἐξασκεῖ ὅλως ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ζωῆς, τοῦ χαρακτῆρος, τῆς πείρας καὶ τῆς χρησιμότητος τοῦ πιστοῦ ἡ ἀδιάπτωτος πρὸς Αὐτὸν ἐνατένισις. «Ὅταν ἴδωμεν Αὐτόν,» λέγει ὁ Ἰωάννης, «θέλομεν εἶσθαι ὅμοιοι πρὸς Αὐτόν.»

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν ν' ἀποκτήσουν τὴν ὁμοιότητα ταύτην, ὅσοι ἀγαποῦν καὶ ἠγάπησαν αὐτήν, δὲν περιμένουν νὰ τελειώσῃ ἡ πρόσκαιρος αὕτη ζωή καὶ μετὰ ταῦτα νὰ σκεφθοῦν περὶ τῆς ὁμοιώσεως· ἀρχίζουν ἐπὶ τῆς γῆς, ὑβριζόμενοι, κατηγορούμενοι, διωκόμενοι, προπηλακιζόμενοι καθ' ἡμέραν, νὰ διευθύνουν τὸν δρόμον των πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸν Χριστόν. Ζητοῦντες τὰ ἄνω, ἀνυψούμενοι πρὸς τὰ ἄνω, ὑπεράνω τῶν μολυσματικῶν ἀναθυμιάσεων τῆς ρουτίνας καὶ τῆς νεκρᾶς συνηθείας, ζητοῦντες ὁλοὲν ὑψηλότερα στρώματα πνευματικῆς ζωῆς καὶ χρησιμότητος, ἀνανεοῦνται καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Οὗτος ἦτο, εἶναι καί θὰ ἦναι ὁ αἰώνιος προορισμὸς τοῦ Χριστιανοῦ, ὁ σκοπός του, τὸ τέλος του. Εὐτυχὴς ὁ Χριστιανὸς, ὅστις, ἀποκτήσας τὴν πεῖραν καὶ τὴν βεβαιότητα ταύτην τοῦ Παύλου καὶ τῶν ὁμοίως μὲ αὐτὸν σκεπτομένων, ἀπαθὴς ἐντὸς τῶν παθῶν, συμφορῶν, θλίψεων καταιγίδων, ***ἀνεπηρέαστος*** *ἀπὸ τῶν ἀποπνικτικῶν ἀναθυμιάσεων τῆς πλάνης καὶ τῆς τυπικότητος,* ***ἀκλόνητος*** *ἐντὸς κόσμου ἀνερματίστων καὶ ἐπιπολαίων ἀνθρώπων, τρέχει, ἀναρριχᾶται, ὑψοῦται διαρκῶς πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸν Χριστόν, πρὸς τὴν τελειότητα.*

Ἀναγνῶστα, προσεπάθησα νὰ σοὶ δώσω μίαν εἰκόνα τῆς βεβαιότητος, τῆς προσπαθείας, τῆς ἀγωνίας τοῦ Παύλου, οὐχὶ διὰ νὰ σέ ἀποθαρρύνω, ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ ἐνθαρρύνω, ὥστε ὅπου εἶσαι, ὅπου εὑρίσκεσαι, ὅπου ἐργάζεσαι, νὰ δημιουργήσῃς διὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ καθ' ἑκάστην νέαν ***ἀτμόσφαιραν,*** *τὴν ὁποίαν ν' ἀναπνέῃς καὶ σὺ ὁ ἴδιος, νὰ ἑλκύσῃς δὲ καὶ ἄλλους πλησίον σου διὰ νὰ τὴν ἀναπνεύσουν. Μόνον οὕτω θὰ δυνηθῇς νὰ πραγματοποιήσῃς τὴν συμβουλὴν τοῦ Παύλου, συνιστῶντος ἀνανέωσιν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ.*

Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ ὁ Κύριος βοηθός σου! Ἀμήν.

Π. Γ. Λογγινίδης.

Ο ΠΟΛΥΑΣΧΟΛΟΣ

Εἶναι πολλοὶ οἱ προφασιζόμενοι, ὅτι ἕνεκα τῶν πολλῶν αὐτῶν ἀσχολιῶν δὲν δύνανται νὰ δώσωσι προσοχὴν εἰς τὰ ζητήματα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν αἰωνιότητα. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ὄντως πολυάσχολοι, πολλοὶ δὲ μόνον προκειμένου περὶ θρησκείας παρουσιαζόμενοι ὡς τοιοῦτοι, ἀλλὰ πάντες ψευδῶς προφασιζόμενοι· διότι ὀλίγους θὰ εὕρῃ τις καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ὄντως πολυασχόλων, οἵτινες νὰ μὴ ρίπτωσι βλέμμα ἐπὶ τῆς πρωϊνῆς ἐφημερίδος ἕνεκα τῶν πολλῶν

αὐτῶν ἀσχολιῶν ἢ νὰ ἀπουσιάζωσι τῶν φιλικῶν συγκεντρώσεων ἢ τῶν οἰκογενειακῶν συναναστροφῶν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδεὶς δὲ ἴσως θὰ εὑρεθῇ ἀρνούμενος νὰ γευματίσῃ, διότι αἱ ἐργασίαι του εἶναι πολλαὶ καὶ ἐπείγουσαι.

Ὅταν δὲ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προφάσεως προστεθῇ καὶ ἡ δικαιολογία τῶν φροντίδων πολυμελοῦς οἰκογενείας ἢ τῆς ἀτυχοῦς πορείας τῶν οἰκονομικῶν ὑποθέσεων, ὁ ἄνθρωπος ἡσυχάζει πλέον ὁριστικῶς, ὡς ἀνήκων εἰς τὴν ἀνύπαρκτον τάξιν τῶν ἐκ τῆς θρησκείας ἐξαιρετέων. Οὕτως ἐσκέπτετο ἔμπορός τις, ὅστις ἀτυχήσας εἴς τινας ἐπιχειρήσεις, ἔχων δὲ μεγάλην οἰκογένειαν νὰ διαθρέψῃ, ὁσάκις φίλος εὐσεβὴς προέτρεπεν αὐτὸν νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ἀθανάτου αὐτοῦ ψυχῆς, ἔλεγε πάντοτε, «Δὲν ἔχω καιρὸν διὰ τοιαῦτα ζητήματα τώρα»· ἀλλ᾽αἴφνης ἀπῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ πλέον οὐδέποτε θὰ ὑπάρξῃ δι᾽ αὐτὸν ἄλλη εὐκαιρία!

Ὁ ἐπὶ τοιαύτῃ προφάσει ἀμελῶν τῆς ἀθανάτου αὐτοῦ ψυχῆς ἐγκληματεῖ κατά τε τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως. Κατὰ μὲν τοῦ Θεοῦ, διότι προτάσσει ἄλλας σκέψεις καὶ φροντίδας ὡς σπουδαιοτέρας Αὐτοῦ, κατὰ δὲ τῆς ἰδίας του συνειδήσεως, διότι ἐξαναγκάζει οὕτως αὐτὴν νὰ σιγήσῃ· ὅταν δὲ συμβῇ τοῦτο, ὁ ἄνθρωπος ὑπέστη τὴν ὀλεθριωτάτην τῶν ζημιῶν· εἶναι ὡς εἰ ἐξώρυξεν ὡς ἄλλος Οἰδίπους τοὺς ἰδίους ὀφθαλμούς, καὶ ἐγκαταλείπεται εἰς τὸν πολυδαίδαλον λαβύρινθον τοῦ κόσμου τούτου τυφλὸς καὶ ἄνευ ὁδηγοῦ.

Ἐν ὅσῳ ζῶμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἔχομεν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ταύτης εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν. Πρὸς τί ὁ Θεὸς μᾶς ἔδωκε τὸν χρόνον τοῦτον; Μὴ ὅπως ἀποκτήσωμεν καὶ συσσωρεύσωμεν πλούτη, τὰ ὁποῖα, καὶ ἂν κατορθώσῃ τις νὰ ἀποκτήσῃ, πάλιν ἐδῶ θὰ ἐγκαταλίπῃ; ἢ ὅπως ἀπολαύσωμεν τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε οὐδένα ἠδυνήθησαν νὰ κορέσωσι καὶ ἱκανοποιήσωσι; Καὶ ὑπάρχει ἄλλο τι σπουδαιότερον καὶ πολυτιμότερον, χάριν τοῦ ὁποίου νὰ δαπανηθῇ καὶ ὅλος ὁ χρόνος τῆς ἐπιγείου ἡμῶν διαμονῆς, ἐὰν ἦτο τοιαύτη ἀνάγκη, παρὰ τὴν ὁριστικὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀθανάτου ψυχῆς;

Ἀλλὰ πόσος χρόνος εἶναι ἐπὶ τέλους πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖος; Ἐάν τις εἰλικρινῶς ταπεινωθῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἀναγνωρίζων τὸ ἁμαρτωλὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀναξιότητα, εἰλικρινῶς δὲ μετανοῶν ἀποβλέψῃ συγχρόνως μετὰ πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ζητήσῃ νὰ συμφιλιωθῇ μετὰ τοῦ Πατρὸς διὰ μέσου αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἀπαιτεῖται ἵνα τὸ ἐπιτύχῃ; Ὁ πατὴρ τῆς παραβολῆς περιέμενε τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἀσώτου τέκνου του, καὶ πρὶν ἔτι ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ὁ πατὴρ ἔδραμεν ἔξω καὶ ἐδέχθη αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Πόσος χρόνος λοιπὸν ἀπαιτεῖται ἵνα ὁ εἰλικρινῶς μετανοῶν γείνῃ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ δεκτὸς παρὰ τῷ οὐρανίῳ Πατρί; Καὶ πόσος χρόνος ἐμεσολάβησε μεταξὺ τοῦ «Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου», ὅπερ ἐψιθύρισεν ὁ λῃστὴς πρὸς τὸν Χριστόν, καὶ τοῦ «Σήμερον θέλεις εἶσθαι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ», ὅπερ ἦτο ἡ ἀπάντησις τοῦ Χριστοῦ; Εἶναι φανερὸν ὅτι μία στιγμὴ χρόνου ἀρκεῖ διὰ τὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου συμφιλίωσιν. Ὅταν δὲ ἡ συμφιλίωσις αὐτὴ τελεσθῇ, ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς θὰ στρέφηται φυσικῶς πρὸς τὸν Θεόν, ὡς ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία τοῦ τέκνου στρέφεται

φυσικῶς πρὸς τοὺς γονεῖς, χωρὶς τοῦτο νὰ παρεμποδίζῃ τὰς λοιπὰς τοῦ τέκνου ἀσχολίας καὶ ἐργασίας.

Ἀλλ' ὁ πανάγαθος Θεὸς ἔχει προνοήσει πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὁρίσας τὴν καθ' ἑβδομάδα Κυριακὴν ἀνάπαυσιν. Ἐὰν αἱ ἀσχολίαι καὶ βιωτικαὶ μέριμναι κατατρώγουσι τὸν χρόνον τῶν ἓξ ἐργασίμων ἡμερῶν, ἰδοὺ ὅτι παρέχεται χάριν ἡμῶν αὐτῶν ἡ εὐκαιρία τῆς Κυριακῆς ἀργίας. Ἐὰν ἡ ἡμέρα αὕτη ἀναγνωρισθῇ ὡς ἀνήκουσα εἰς τὸν Κύριον, ὡς καὶ τὸ ἀνέκαθεν δοθὲν εἰς αὐτὴν ὄνομα δηλοῖ, καὶ δὲν ἐπιτεθῇ βέβηλος χεὶρ ἐπ' αὐτῆς, ἵνα καὶ αὐτὴν καταστήσῃ ἀπὸ Κυριακῆς Κοσμικήν, ἡ ἱερὰ ἐνασχόλησις εἰς ἀκρόασιν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς κατ' ἰδίαν μελέτην καὶ προσευχὴν θὰ φέρῃ ταχέως τοὺς καρποὺς αὐτῆς εἰς ἀφύπνισιν πολλῶν ὡς πρὸς τὴν σοβαρότητα τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀθανάτου ψυχῆς καὶ εἰς εἰλικρινεστέραν στάσιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰς δικαίας Αὐτοῦ ἀξιώσεις.

Ξ. Π. Μόσχου.

Η ΖΥΜΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΙΝΔΙΑΣ
καὶ ἡ ἐκεῖ θέσις τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Αἱ Ἰνδίαι εὑρίσκονται σήμερον εἰς κρίσιμον ζύμωσιν πολιτικῶς τε καὶ θρησκευτικῶς. Ὁ μέγας πόλεμος ἀφύπνισε πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, καὶ ἐδημιούργησε νέας ἰδέας, αἱ ὁποῖαι πολλαχοῦ ταράττουν τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, πρὸ πάντων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι πρὸ τοῦ πολέμου ἦσαν ἐντελῶς ἀδιάφοροι. Εἰς τὰς Ἰνδίας ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἔχει ἐνώπιόν της πρόβλημα δύσκολον καὶ πολύμορφον. Ἐκεῖ ὑπάρχει πληθυσμὸς 320,000,000 ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς διαφόρους ἐθνικότητας καὶ ὁμιλοῦν διαφόρους γλώσσας. Ὁμιλοῦνται εἰς τὰς Ἰνδίας ἑκατὸν γλῶσσαι, ἐξ ὧν 17 κυριώτεραι, ἀλλ' ἑκάστη εἶναι χωριστὴ γλῶσσα. Κυβερνητικῶς, ἂν καὶ ἡ Βρεττανικὴ κυβέρνησις διοικεῖ ὅλην τὴν χερσόνησον, ὑπάρχουν ὅμως 675 πρίγκηπες ὑποτελεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐξουσίαν καὶ τῶν ὁποίων τὰ κράτη περιλαμβάνουν τὸ ἓν πέμπτον τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ. Καὶ ἐξ ὅλων τῶν 320,000,000 τοῦ πληθυσμοῦ τούτου, μόνον ἓν ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν τῶν θηλέων γνωρίζει ἀνάγνωσιν, καὶ δέκα τοῖς ἑκατὸν τῶν ἀρρένων. Ἡ μεγάλη αὕτη χώρα, ἐὰν ἐσυγκρίνετο πρὸς τὴν Εὐρώπην ἐδαφικῶς, θὰ ἐξετείνετο ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἕως εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς Νορβηγίας καὶ ἕως τὴν Ἰρλανδίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν.

Ἐν γένει δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐπὶ πενῆντα ἢ ἑξῆντα ἔτη πρὸ τοῦ πολέμου, οἱ κάτοικοι τῶν Ἰνδιῶν ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐχαριστημένοι μὲ τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἀγγλίας, καὶ δὲν εἶχον καμμίαν ἐθνικὴν συνείδησιν, ὥστε νὰ θέλουν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Σήμερον ὅμως ἡ θέσις τῆς Ἀγγλικῆς διοικήσεως εἶναι λεπτὴ καὶ μάλιστα κρίσιμος, ἕνεκα τῆς ἀφυπνιζομένης ἐθνικῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ῥαδιουργιῶν μερικῶν ἐντοπίων ἀρχηγῶν.

Ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν εἶναι μόνον πολιτικόν· ἔχει καὶ τὴν θρησκευτικήν του ἄποψιν. Ἐπὶ ἀρκετὰ ἤδη ἔτη, οἱ Χριστιανοὶ ἱεραπόστολοι προσπαθοῦν παντὶ τρόπῳ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς ἐντοπίους Χριστιανοὺς ὅπως ἀναλάβουν τὴν διοίκησιν καὶ συντήρησιν τῶν ἰδίων των ἐκκλησιῶν, καὶ νὰ συναισθανθοῦν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰς Ἰνδίας πρέπει νὰ διεξάγεται ὑπὸ τῶν ἐντοπίων. Αἱ ἐντόπιαι Χριστ. ἐκκλησίαι τῆς νοτίου Ἰνδοστάνης ἡνώθησαν πρὸ ἀρκετῶν ἐτῶν εἰς σύνδεσμον, τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις ὑπῆρξε πολὺ ἐνθαρρυντική. Τώρα δὲ ὑπάρχει ὁ Παν-ινδικὸς Σύνδεσμος τῶν Χριστ. ἐκκλησιῶν, ὅστις εἶναι δύναμις μεγάλη, ἔχουσα ἐπιρροὴν ἀκόμη καὶ ἐντὸς τῆς κυβερνήσεως.

Ἡ ἀφύπνισις αὕτη τῶν Χριστ. ἐκκλησιῶν τῆς Ἰνδοστάνης συνδέεται μὲ τὴν πολιτικὴν ἀφύπνισιν τοῦ λαοῦ. Ἐκτὸς δὲ τοῦ μεγάλου πολέμου, καὶ τρεῖς ἄλλαι αἰτίαι συνεισέφερον εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς παρούσης καταστάσεως. Πρῶτον, ἡ **ἐκπαίδευσις**, *ἥτις, ἂν καὶ ἕως τώρα δὲν ἐγενικεύθη, ἀφύπνισεν ὅμως τοὐλάχιστον τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ, διδάξασα αὐτοὺς τὴν ἱστορίαν ἄλλων ἐθνικοτήτων. Δεύτερον,* **ὁ Ρωσσο-Ἰαπωνικὸς πόλεμος**, *ὅστις ἀπέδειξεν ὅτι ἔθνος Ἀσιατικὸν ἠδύνατο νὰ νικήσῃ τοὺς Εὐρωπαίους. Τρίτη δὲ καὶ λυπηρὰ αἰτία ἦτο μία ἄδικος πρᾶξις ἑνὸς Ἄγγλου στρατηγοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις δὲν ἐτιμώρησε καθὼς ἔπρεπε. Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1919, εἰς τὴν πόλιν Ἀμριτσάρ, ἂν καὶ εἶχον ἀπαγορευθῆ ἐντελῶς αἱ ὑπαίθριαι συγκεντρώσεις, ὄχλος τις ἐκ 2,000 προσώπων ἐζήτησε νὰ κάμῃ συλλαλητήριον εἰς κῆπόν τινα δημόσιον. Ὁ δὲ Ἄγγλος στρατηγός, ἀντὶ νὰ συλλάβῃ τοὺς στασιαστάς, διέταξε τὸν στρατὸν νὰ πυροβολήσῃ κατὰ τοῦ ὄχλου καὶ ἐφονεύθησαν ἀρκεταὶ ἑκατοντάδες. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα σκληρὰ μέτρα ἔλαβε κατὰ τῶν στασιαστῶν, τὰ ὁποῖα ἐξήγειραν πολλὴν ἀγανάκτησιν μεταξὺ τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν Ἄγγλων.*

Τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα τῶν γεγονότων τούτων ἦτο ἡ ἐξέγερσις τοῦ ἐθνικιστικοῦ πνεύματος μεταξὺ τῶν Ἰνδῶν. Ὁ λαὸς τώρα πιστεύει ὅτι αἱ Ἰνδίαι δύνανται καὶ πρέπει νὰ αὐτονομῶνται· λοιπόν, κυβερνητικῶς δὲν θέλουν πλέον τοὺς Ἄγγλους, καὶ ἐκκλησιαστικῶς δὲν θέλουν τοὺς ἱεραποστόλους. Ὑπάρχει μία ἀντίδρασις ἐναντίον εἰς πᾶν ὅ,τι εἶναι ἐκ τῆς Δύσεως. Προσέτι, πολλοὶ ἐντόπιοι Χριστιανοὶ ἔχουν τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ ἱεραπόστολοι δὲν διεμαρτυρήθησαν ὅσον ἔπρεπε κατὰ τῆς σφαγῆς τοῦ Ἀμριτσάρ.

Τὸ ζήτημα δὲν εἶνε ἁπλοῦν. Συνδέεται μὲ τὸ ἄλλο ζήτημα : κατὰ πόσον ἡ θρησκεία εἶναι ζήτημα ἀτομικόν, καὶ κατὰ πόσον εἶναι κοινωνικόν. Ἔχει καθήκοντα ἡ Ἐκκλησία ὡς πρὸς τοιαῦτα κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ ζητήματα, ἢ ὄχι; Καὶ ἀναγκαζόμεθα ν᾿ ἀποφανθῶμεν ὅτι **ἔχει.** *Τὸ σύστημα τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ θρησκείας δὲν εἶναι μόνον ἀτομικὸν σύστημα, ἀλλ᾿ ἔχει καὶ κοινωνικὴν ἄποψιν καὶ κοινωνικὸν ἔργον νὰ ἐπιτελέσῃ.*

Σήμερον μὲ τὴν ἐξέγερσιν τοῦ αἰσθήματος τοῦ ἐθνισμοῦ, ἠγέρθη ἐξ ἴσου καὶ τὸ ζήτημα μιᾶς ἐθνικῆς ἐκκλησίας. Ἂν καὶ 95 % τῶν Ἰνδῶν ἐν γένει εἶναι ἀγράμματοι, μεταξὺ τῶν ἐντοπίων Χριστιανῶν τὰ 25 % εἶναι ἐγγράμματοι, μεταξὺ

δὲ αὐτῶν εὑρίσκονται πολλοὶ κατέχοντες μεγάλην παιδείαν καὶ μόρφωσιν, οἵτινες εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀναδειχθοῦν ἀρχηγοὶ τῆς ἐντοπίου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ δὲ ἱεραπόστολοι ἐν γένει εἶναι ὑπὲρ ἐθνικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἰνδίαις καὶ ὑπὲρ τῆς διοικήσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν ἐντοπίων. Ὑπάρχουν ὅμως δυσκολίαι τινές, αἱ ὁποῖαι ἀληθῶς εἶναι σοβαραί. Πρῶτον, οἱ ἐντόπιοι Χριστιανοὶ δὲν ἀνήκουν εἰς μίαν μόνην ἐθνικότητα, ἀλλὰ εἰς ἑκατὸν καὶ περισσοτέρας· θὰ ὑπάρχουν λοιπὸν ἑκατὸν διάφοροι ἐθνικαὶ Ἐκκλησίαι; Καὶ πῶς θὰ ἑνωθοῦν αἱ ἐκκλησίαι αὗται; Δεύτερον, οἱ ἐντόπιο οὗτοι Χριστιανοὶ εἶναι διῃρημένοι εἰς τάξεις κοινωνικὰς λόγῳ τῶν ἐθνικῶν τωὶ ἐθίμων, ὥστε ἡ μία τάξις (caste) δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συντρώγῃ μὲ τὴν ἄλλην ἢ νὰ κάθηται πλησίον τῆς ἄλλης· ὥστε ἅμα δέχεται μία ἐκκλησία μέλη ἐκ τῶν κατωτέρων τάξεων, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὰ μέλη τῶν ἀνωτέρων τάξεων νὰ εἰσέλθουν εἰς ἐκείνην τὴν ἐκκλησίαν. Μόνον ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ πνεῦμα Αὐτοῦ δύναται νὰ πείσῃ τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐγκαταλείψουν τοιαῦτα ἔθιμα. Κατόπιν ὑπάρχει τὸ πρόβλημα τῶν ἀγραμμάτων, τὸ ὁποῖον εἶναι πράγματι ἐμπόδιον εἰς αὐτοδιοικουμένην καὶ ἀνεξάρτητον ἐθνικὴν Ἐκκλησίαν. Ἐνῶ 75 $^0/_0$ μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν εἶναι ἀκόμη ἀγράμματοι, ἔχουν ἀνάγκην πάσης βοηθειας, ὥστε νὰ μὴ περιπέσῃ ἡ Ἐκκλησία εἰς ἀναρχίαν, ἥτις θὰ ἦναι ἀναπόφευκτος, ἐὰν οἱ ἀγράμματοι οὗτοι ἔχουν ψῆφον εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τὸ δυσκολώτερον ἴσως πρόβλημα τῆς ἀνεξαρτήτου ἐθνικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ πτωχεία τοῦ λαοῦ. Εἰς χώραν ὅπου ἑκατομμύρια πλαγιάζουν κάθε βράδυ τῆς ζωῆς των πεινασμένοι, καὶ ὅπου κατ' ἔτος χιλιάδες ἀποθνήσκουν ἀπὸ τὴν πεῖναν, φυσικῷ τῷ λόγῳ αἱ ἐκκλησίαι καὶ τὰ σχολεῖα τῶν Χριστιανῶν ἔχουν ἀνάγκην τῶν βοηθημάτων τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀγγλίας. Αἱ Ἰνδίαι εἶναι χώρα εὔφορος, ὅπου ἡ γῆ ἀποδίδει γενναίους καρπούς, ἀλλὰ ἔχει τόσον τεράστιον πληθυσμόν, ὥστε δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὸν διαθρέψῃ. Ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐξάνει κατὰ 3 ἑκατμμύρια ἐτησίως καὶ συνεπῶς ἡ τιμὴ τῶν τροφίμων αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Ἄλλην μίαν δυσκολίαν παρουσιάζει ἡ στάσις διαφόρων Χριστιανικῶν χωρῶν, ὡς τῆς Ἀμερικῆς, τοῦ Καναδᾶ καὶ τῆς Αὐστραλίας, αἱ ὁποῖαι δὲν δέχονται μετανάστας ἀπὸ τὰς Ἰνδίας. «Τοῦτο,» ἐρωτοῦν οἱ Ἰνδοί, «εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ ;»

Ὑπάρχει σήμερον μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἄλλο σπουδαῖον ζήτημα, σχετιζόμενον πρὸς τὴν μέλλουσαν διεύθυνσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς Ἐκκλησίας των. Πρέπει νὰ ἱδρυθῇ Πανεπιστήμιον Χριστιανικὸν ἢ ὄχι ; Ὑπάρχουν Γυμνάσια Χριστιανικά, ἀλλ' ὄχι Πανεπιστήμιον. Ἱδρύθη ἤδη Πανεπιστήμιον τῶν εἰδωλολατρῶν, καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ (οἱ ὁποῖοι ἀριθμοῦν σχεδὸν 70,000,000 ψυχῶν) μαζεύουν χρήματα τώρα πρὸς ἀνάλογον σκοπόν· κατὰ δὲ τοὺς νόμους τῆς Ἀγγλικῆς Κυβερνήσεως, ὅλα τὰ σχολεῖα, γυμνάσια καὶ πανεπιστήμια, τὰ ὁποῖα λαμβάνουν χρηματικὴν βοήθειαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διδάσκουν μαθήματα θρησκευτικὰ ὑποχρεωτικὰ διὰ τοὺς φοιτητὰς καὶ μαθητάς. Οἱ Χριστιανοὶ λοιπὸν φρονοῦν ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν πανεπιστήμιον ἰδικόν των, ὅπου οἱ νέοι των θὰ δυνηθοῦν νὰ σπουδάζουν ἐντὸς περιβάλλοντος Χριστιανικοῦ. Θέλουν ὅμως ταυτοχρόνως

νὰ διδάσκωνται τὰ μαθήματα ἀπολύτως ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴν ἄποψιν, καὶ ὄχι κατὰ τὰς μεθόδους τῆς Δύσεως. Βεβαίως θὰ λύσουν οἱ Ἰνδοὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο μίαν ἡμέραν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς πτωχείας των ἴσως βραδύνῃ ἡ λύσις.

Ἄλλο τι, τὸ ὁποῖον ἀνησυχεῖ σήμερον τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἰνδιῶν, εἶναι αὐτὴ αὕτη ἡ ταχεῖα ἐξάπλωσις αὐτῆς. Κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη, εἰς μερικὰ μέρη τῶν Ἰνδιῶν ὁλόκληρα χωρία καὶ χιλιάδες ἀνθρώπων διὰ μιᾶς ἔγειναν Χριστιανοί· ἀπὸ πολλὰ δὲ μέρη τῆς ἀπεράντου αὐτῆς χώρας ἔρχονται προσκλήσεις πρὸς τοὺς ἱεραποστόλους νὰ ἔλθουν, ἢ νὰ στείλουν διδασκάλους, διότι ὁλόκληρος ἡ κοινωνία θέλει νὰ γίνῃ Χριστιανική. Αἱ θαυμασταὶ καὶ καταπληκτικαὶ αὗται προσχωρήσεις εἰς τὸν Χριστιανισμὸν κινδυνεύουν νὰ κατακλύσουν τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ἰνδιῶν διὰ τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀπειρίας τοῦ πλήθους τούτου τῶν προσηλύτων. Ἡ Ἐκκλησία συναισθάνεται ὡς πρὸς τοῦτο τὴν εὐθύνην της· καὶ ἀκούεται σήμερον λέγουσα ὅτι οἱ νέοι καὶ ἀδύνατοι οὗτοι Χριστιανοὶ πρέπει νὰ μορφόνωνται καὶ νὰ προετοιμάζωνται πρὸ τοῦ νὰ ἀποκτήσουν ὅλα τὰ προνόμια καὶ δικαιώματα μελῶν τῆς ἐκκλησίας, καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἀνήκει ὄχι εἰς τοὺς ἱεραποστόλους, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐντοπίους.

Σήμερον ἡ θέσις τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν εἶναι κρίσιμος. Ὑπάρχει μεταξὺ ἐντοπίων καὶ ξένων ἐρεθισμός, ὅστις κινδυνεύει νὰ καταλήξῃ εἰς ῥῆξιν. Ὁ Διάδοχος τῆς Ἀγγλίας, ὁ μέλλων Αὐτοκράτωρ τῶν Ἰνδιῶν, κάμνει τώρα ἓν ταξείδιον εἰς τὰς Ἰνδίας· καὶ εἰς πλεῖστα ὅσα μέρη, ὅπου πηγαίνει, ἀντὶ νὰ τὸν ζητωκραυγάσουν καὶ νὰ ἑορτάσουν τὴν ἐπίσκεψίν του, τὸν ὑποδέχονται ἐν σιωπῇ, ἥτις εἶναι δυσοίωνος. Ἕνας ἰσχυρὸς Ἰνδὸς ἀρχηγός, Γκάνδι, εἰδωλολάτρης πεπαιδευμένος, κατέπεισε τοὺς ὄχλους νὰ ἀκολουθήσουν τὴν νουθεσίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ («μὴ ἀντισταθῆτε πρὸς τὸν πονηρόν») καὶ νὰ μὴ ἀντισταθοῦν πρὸς τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἀγγλίας βιαίως, ἀλλὰ νὰ ἀντιδράσουν κατ' αὐτῆς παθητικῶς, δηλ. νὰ διακόψουν πᾶσαν σχέσιν μὲ τὴν κυβέρνησιν, νὰ μὴ πληρώνουν φόρους, νὰ μὴ γίνωνται ὑπάλληλοι, νὰ μὴ δέχωνται διορισμὸν ὡς διδάσκαλοι εἰς τὰ κυβερνητικὰ σχολεῖα, νὰ μὴ ψηφίζουν, νὰ μὴ πηγαίνουν εἰς τὰ δικαστήρια, νὰ μὴ ἀγοράζουν ξένα ἐμπορεύματα ἢ ἄλλο τι ἀπὸ τὴν Εὐρώπην, καὶ ἐν γένει νὰ κηρύξουν μποϋκοτὰζ κατὰ παντὸς ὅ,τι προέρχεται ἐξ Ἀγγλίας. Ἀρχίζει λοιπὸν περίπου μία ἐπανάστασις εἰς τὰς Ἰνδίας. Ἡ στιγμὴ εἶναι κρίσιμος. Ἡ θέσις τῆς ἐκεῖ Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι λεπτή. Μόλον τοῦτο, ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἰσχυροτέρα ὀργάνωσις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀδελφότητος. Εἰμπορεῖ νὰ ἀσκήσῃ μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς ὅλην τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν, καὶ νὰ ἐνεργήσῃ θαυμασίως πρὸς σωτηρίαν τῆς χώρας ἐκείνης. Ἂς δεηθῶμεν ἵνα ὁ Θεὸς δώσῃ σοφίαν καὶ σύνεσιν εἰς τὸν λαόν Του εἰς τὰς Ἰνδίας κατὰ τὰς κρισίμους ταύτας στιγμὰς τῆς ἱστορίας τῆς ἀχανοῦς ἐκείνης χώρας, ὥστε νὰ ἀπολαύσῃ αὕτη εἰρήνην καὶ πνευματικὴν πρόοδον.

Κάρολος Ρίγγς.

Η ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Ο ΛΑΟΣ

Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ὅταν εἰς ἓν δύσκολον πρόβλημα τῆς ζωῆς του ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀρυσθῇ ἀπὸ κάπου φῶς καὶ ὁδηγίαν, εἶναι μωρὸς ἂν δὲν ζητήσῃ τὸ φῶς καὶ τὴν ὁδηγίαν ταύτην πρὸς λύσιν τῆς δυσκολίας του. Ὅταν τὸ κοινωνικὸν σῶμα πάσχῃ καὶ ἦναι γνωστὴ καὶ πρόχειρος ἡ θεραπεία, εἶναι ἔγκλημα ἡ μὴ ἐφαρμογὴ τῆς θεραπείας ταύτης.

Ποῖος εἶναι τόσον αἰσιόδοξος, ὥστε νὰ μὴ παραδέχηται ὅτι σήμερον πάσχει ἡ κοινωνία ἡμῶν δεινῶς; Ἐσχάτως ὁ γράφων τὰς γραμμὰς συνωμίλει μετά τινος ἀνωτέρου κληρικοῦ. ὅστις ἀπεφάνθη ὅτι, ὅστις δὲν ἐγνώριζε τὴν πραγματικὴν κατάστασιν παρ' ἡμῖν, θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ πιστεύσῃ πόσον ἔχει ἐκτροχιασθῇ ἠθικῶς ἡ κοινωνία μας. Τὰ διαζύγια, εἶπεν, ζητοῦνται σωρηδόν, ὁ δὲ οἰκογενειακὸς δεσμὸς ἔχει χαλαρωθῇ εἰς ἐπικίνδυνον βαθμόν.

Ἂς λάβωμεν τὸ ζήτημα τῆς τιμιότητος καὶ τῆς ἠθικῆς εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὸν βίον ἐν γένει. Ὁ Διογένης θὰ ἐχρειάζετο ὄχι ἀρχαϊκὸν φανόν, ἀλλὰ τὸν ἰσχυρότατον ἠλεκτρικὸν προβολέα, ὅπως ἀνακαλύψῃ ἕνα τίμιον ἄνθρωπον. Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ οἱ τίμιοι ἄνθρωποι· πιθανόν, ὡς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ προφήτου Ἠλία, ὑπάρχουν «ἑπτὰ χιλιάδες οἵτινες δὲν ἔκλιναν τὸ γόνυ εἰς τὸν Βάαλ» τοῦ συμφέροντος καὶ τῆς αἰσχροκερδείας, ἀλλ' εἶναι δυσεύρετοι οἱ τοιοῦτοι. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὰς Ἑλληνικὰς ἐφημερίδας, χωρὶς νὰ ἴδῃ ἐκεῖ ἐζωγραφισμένην τὴν εἰκόνα τῆς κοινωνικῆς, ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἡμῶν καταστάσεως. Κατηγορίαι, ἀντεγκλήσεις, ἀταξίαι πάσης κοινωνικῆς τάξεως διασταυροῦνται ἐκεῖ καθ' ἑκάστην, καὶ εἰς ἐπίμετρον ἑκάστη πολιτικὴ φατρία ἐπιρρίπτει εἰς τὰς ἄλλας τὴν εὐθύνην τῶν κακῶν τούτων.

Ἐπειδὴ ὁ «Ἀστὴρ» δὲν εἶναι πολιτικὸν φύλλον ἀλλὰ θρησκευτικο-ηθικόν, δὲν ἐξετάζω τὴν κατάστασιν ἀπὸ τῆς πολιτικῆς της ἀπόψεως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου ζητῶ τὴν ἀνόρθωσιν καὶ τὴν θεραπείαν τῆς καταστάσεως ταύτης.

Διὰ νὰ ἐξυγιανθῇ τὸ κοινωνικόν μας σῶμα πραγματικῶς καὶ ριζικῶς, πρέπει νὰ εὑρεθῇ φάρμακον ἀποτελεσματικόν. Ἡ ἀλλαγὴ ὀλίγων προσώπων εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὴν θεραπείαν ταύτην. Οὔτε σκέπτονται σοβαρῶς καὶ πρακτικῶς οἱ νομίζοντες ὅτι τέσσαρες πέντε διπλωμάται, συνερχόμενοι εἰς μίαν Συνδιάσκεψιν εἰς κάποιαν πόλιν τῆς Γαλλίας ἢ τῆς Ἀμερικῆς, δύνανται νὰ δώσουν τὴν εἰρήνην καὶ εὐημερίαν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ὅσοι σκέπτονται τοιουτοτρόπως (καὶ δυστυχῶς εἶναι πολυάριθμοι) ποθοῦν μὲν τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, ἀλλὰ δὲν λαμβάνουν τὸν κόπον νὰ μελετήσουν τὰς ἀρχάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐτυχία ἑνὸς λαοῦ ἢ μιᾶς κοινωνίας.

Πολλὰ μὲν προτείνονται πρὸς θεραπείαν τῶν παρ' ἡμῖν κακῶς κειμένων. Μία ὅμως ὑπάρχει θεραπεία, τὴν ὁποίαν διδάσκει καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ πεῖρα, καὶ ἡ ὁποία

εἶναι ἀποτελεσματικὴ καὶ ριζική. Διὰ νὰ ἀκολουθήσουν οἱ ἄνθρωποι τὴν ὁδὸν τῆς ἀνορθώσεως πρέπει πρῶτον νὰ τὴν ἀκούσουν καὶ νὰ τὴν γνωρίσουν. Ἡ δὲ ὀρθὴ αὐτὴ ὁδὸς οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἐκτίθεται εἰμὴ εἰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης. Ἂν περιβλέψωμεν εἰς τὰ διάφορα ἔθνη τοῦ κόσμου, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἡ Ἁγία Γραφὴ (καὶ πρὸ πάντων τὸ Εὐαγγέλιον) κηρύσσεται εἰς τὰς ἐκκλησίας, ἀναγινώσκεται εἰς τὰς οἰκογενείας, μελετᾶται εἰς τὰ Κυριακὰ σχολεῖα καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτήρια, καὶ ἀσκεῖ ζωντανὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους, ἐκεῖ βασιλεύει ἡ εἰρήνη καὶ ἡ εὐημερία εἰς βαθμὸν ἄγνωστον εἰς ἄλλας χώρας.

Ἐὰν λ. χ. αἱ Βουλαὶ καὶ ἡ Κυβέρνησις τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν ἐψήφιζον καὶ ἐφήρμοζον νόμον ἀπαγορεύοντα τὴν μετάφρασιν καὶ κυκλοφορίαν τῶν Γραφῶν εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, θὰ ἠδυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ προείπωμεν ὅτι εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν ἡ δυστυχία καὶ ἡ ὀπισθοδρόμησις καὶ ἡ ἀναρχία θὰ διεδέχοντο τὴν σημερινὴν εὐημερίαν.

Δὲν εἶναι μικρὸν πρᾶγμα μία χώρα νὰ ἀπαγορεύῃ ἐπισήμως εἰς τοὺς πολίτας της νὰ ἀναγινώσκουν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ἐννοεῖ ὁ κοινὸς λαός. Ὁ Ἀβραὰμ Λίγκολν εἶπέ ποτε· «Ὁ Θεὸς φαίνεται ὅτι ἀγαπᾷ τὸν κοινὸν λαόν, διότι τὸν ἔπλασε τόσον πολυαριθμότερον ἀπὸ τὰς ἄλλας κοινωνικὰς τάξεις.» Ὅταν κράτος τι, καὶ δὴ Χριστιανικὸν κατ' ὄνομα, ἀπαγορεύῃ καθ' οἱονδήποτε τρόπον τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, ἐνῷ ἐξ ἄλλου ἀφίνει ἐλευθέραν τὴν κυκλοφορίαν ἀνηθίκων καὶ διεφθαρμένων βιβλίων καὶ εἰκονογραφημένων περιοδικῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἄσεμνοι εἰκονογραφίαι ἐκτίθενται εἰς τὴν κοινὴν θέαν νέων καὶ γερόντων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, τὸ κράτος ἐκεῖνο ὀπισθοδρομεῖ ἀνυπολογίστως εἰς τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ ζήτημα τῆς μεταφράσεως τῶν Ἱερῶν Γραφῶν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τώρα συζητεῖται ἐν Ἑλλάδι ὡς ζήτημα γλωσσικόν. Δὲν εἶναι ὅμως τοιοῦτον. Ἡ Ἁγία Γραφὴ ἐν καλῇ καὶ ἐπιμεμελημένῃ μεταφράσει δύναται νὰ ἦναι ἐξ ἴσου ἔξοχος φιλολογικῶς καὶ γλωσσικῶς, ὅσον καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶναι ἠθικὸν καὶ πνευματικόν. Ἔχει τὸ δικαίωμα ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ ἐννοῇ τὸ βιβλίον, ὅπερ εἶναι ἡ μόνη Πηγὴ τῆς θρησκείας του, τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας καὶ ἠθικῆς, ἢ ὄχι ; Ἔχει τὸ δικαίωμα μία μικρὰ ὁμὰς πολιτῶν νὰ λέγῃ πρὸς τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ· «Ὄχι, ἡ Ἁγία Γραφὴ θὰ μένῃ βιβλίον κλειστὸν διὰ σᾶς, ὅσοι δὲν εἴσθε τελειόφοιτοι τοῦ Γυμνασίου!» Ἰδοὺ τὸ ζήτημα!

Ὁ Χριστὸς δὲν ὡμίλει ἔτσι πρὸς τὸν κοινὸν λαόν, ὅταν ἦτο ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ κοινὸς λαὸς συνέρρεε καὶ τὸν «ἤκουεν εὐχαρίστως,» διότι τοῖς ὡμίλει εἰς γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ἐννοοῦσαν. Οἱ ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαῖοι εἰρωνικῶς ἔλεγον περὶ τοῦ Χριστοῦ: «Μήπως τὶς τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος, ὅστις δὲν γνωρίζει τὸν νόμον, εἶναι ἐπικατάρατος» (Ἰωάν. ζ'. 48, 49). Καὶ ἐπιτρέπεται οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἀρχιερεῖς τῆς σήμερον νὰ κρατοῦν

τὸν λαὸν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς κατάρας αὐτῆς καὶ τῆς ἀγνοίας τοῦ Θείου νόμου τῆς σωτηρίας, μόνον καὶ μόνον διότι δὲν ἐννοεῖ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ τοῦ πρωτοτύπου; Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Καινὴ Διαθήκη ἐγράφη εἰς τὴν «κοινήν», ἤτοι, τὴν **καθομιλουμένην** γλῶσσαν τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ. Ὁ σκοπὸς τῶν ἱερῶν συγγραφέων ἦτο νὰ διαδώσουν τὰς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δυνάμει ποίας λογικῆς πρέπει νὰ μείνουν αἱ ἀλήθειαι αὗται ἑρμητικῶς κεκλεισμέναι ἐντὸς τοῦ νάρθηκος τῆς ἀπηρχαιωμένης πλέον γλώσσης τοῦ Α'. αἰῶνος, ἐνῷ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἱερῶν συγγραφέων εἶναι νὰ γνωσθῇ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς πάντα τὸν λαὸν (Λουκ. β'. 10);

Ὁ Χριστὸς διετύπωνε τὰς διδασκαλίας Του κατὰ τρόπον πολὺ καθαρὸν καὶ εὐκατάληπτον, λαμβάνων τὰ παραδείγματα ἐκ τῆς καθημερινῆς τότε ζωῆς τῶν χωρικῶν τῆς Γαλιλαίας. Τί θὰ ἔλεγεν εἰς τοὺς σήμερον ἐπιμένοντας ὅτι αἱ διδασκαλίαι Του πρέπει νὰ μένουν καὶ νὰ μεταδίδωνται εἰς τὸν λαὸν εἰς τὴν ἀπηρχαιωμένην γλῶσσαν τῆς ἰδικῆς Του ἐποχῆς; Ἡ τελευταία Του σχεδὸν παραγγελία πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Του ἦτο: «Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, βόσκε τὰ ἀρνία μου.» Ἐκκλησία δέ, ἥτις «γνωρίζει ὡς κεφαλὴν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν», πῶς δύναται νὰ διαθρέψῃ τὰ πνευματικά της ἀρνία μὲ τοὺς ξηροὺς καὶ ἀκαταλήπτους γλωσσικοὺς τύπους 2000 ἐτῶν;

Τί θὰ ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ φλογερὸς ἐκεῖνος φίλος τῆς πραγματικότητος καὶ ἐχθρὸς τῆς τυπικότητος; Ἀκούσατε τί λέγει περὶ γλώσσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ: «Οὕτω καὶ σεῖς, ἐὰν δὲν δώσητε διὰ τῆς γλώσσης φωνὴν εὐκατάληπτον, πῶς θέλει γνωρισθῇ τὸ λαλούμενον; διότι θέλετε λαλεῖ εἰς τὸν ἀέρα. . . . . Πλὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πέντε λόγους προτιμῶ νὰ λαλήσω διὰ τοῦ νοός μου, παρὰ μυρίους λόγους μὲ γλῶσσαν ἀγνώριστον» (Α' Κορινθ. ιδ' 9—19). Τί θὰ ἔλεγεν ἂν ἤκουε τὰς μακρὰς λειτουργίας ἐν ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν ἐπ' ἐκκλησίας λατρείαν τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, οἵτινες οὔτε τὸ ἓν τέταρτον τῆς ἀκολουθίας καὶ τῶν περικοπῶν ἐννοοῦν; Αὐτὸς εἶναι ὁ προορισμὸς τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας;

Ὅταν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς κατῆλθεν ἐπὶ τῶν μαθητῶν, «ἤρχισαν οὗτοι νὰ λαλῶσι γλώσσας,» οὕτως ὥστε τὸ κήρυγμά των ἐγένετο καταληπτὸν εἰς ὅλους τοὺς ποικιλογλώσσους ἀκροατάς των, οἵτινες «ἤκουον αὐτοὺς ἕκαστος λαλοῦντας μὲ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διάλεκτον» (Πράξ. β' 4,6). Ὁ σκοπὸς τῆς Ἁγ. Γραφῆς καὶ πάσης θρησκευτικῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ γνωστοποίησις τῆς ἀληθείας. Ὁλόκληρος ἡ Ἱερὰ Βίβλος εἶναι βιβλιοθήκη συγγραμμάτων, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν ὑπὸ θεοπνεύστων ἀνδρῶν, ὅπως ἀποκαλύψουν τὸν χαρακτῆρα τοῦ Θεοῦ ὡς Οὐρανίου Πατρὸς πρὸς κόσμον ἁμαρτωλὸν ἔχοντα ἀνάγκην σωτηρίας. Πᾶσα παρακράτησις ἢ παρεμπόδισις τῆς Ἁγ. Γραφῆς ἀπὸ τὴν χρῆσιν τοῦ λαοῦ εἶναι μεγάλη ἁμαρτία καὶ προσβολὴ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἔδωκεν αὐτήν.

Δυστυχῶς τοῦτο γίνεται σήμερον ἐν Ἑλλάδι διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς σεμνῆς καὶ φιλολογικῶς ἀπταίστου μεταφράσεως τοῦ Νεοφύτου Βάμβα. Ἐὰν δὲ παραταθῇ

ἡ κατάστασις αὕτη, ἐὰν ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος θὰ μείνῃ ὁριστικῶς ἐστερημένος τοῦ δικαιώματος νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ μελετᾷ τὴν Ἱερὰν Βίβλον τῆς θρησκείας του εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ἐννοεῖ, δὲν χρειάζεται μήτε ὁ Ἡλίας μήτε ὁ Πρόδρομος Ἰωάννης ὅπως προείπῃ τὰς ἠθικὰς συνεπείας. Μόνον διὰ τῆς πλήρους γνώσεως τῶν ἀληθειῶν τοῦ Θείου Λόγου δύναται ἔθνος τι νὰ ὑγιαίνῃ πνευματικῶς καὶ νὰ εὐημερῇ κοσμικῶς. Ἂς ἐλπίσωμεν καὶ ἂς προσευχώμεθα ὅπως ὁ Θεὸς καταρρίψῃ τοὺς περιορισμοὺς τούτους, τοὺς ὁποίους πνευματικὴ ἀμάθεια καὶ ὀπισθοδρομικὸς φανατισμὸς ἀνεστήλωσαν ἐκ τῶν σκοτεινῶν αἰώνων τοῦ παρελθόντος, καὶ ἐκλάμψῃ τὸ πλῆρες φῶς τοῦ Θείου Λόγου, ὅπως ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τῶν ἄλλων φωστήρων τῆς Ἐκκλησίας.

Β.

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ
ΔΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1921

Κατὰ τὸ δωδεκάμηνον διάστημα ἀπὸ Μαρτίου 1920 μέχρι Μαρτίου 1921, ἡ Ἑταιρία διέθεσε 4,911,530 Γραφὰς ὁλοκλήρους, Κ. Διαθήκας καὶ τεύχη. Αἱ μὲν εἰσπράξεις αὐτῆς ἀνῆλθον εἰς λίρας στερλ. 150,313 ἀπὸ πωλήσεις, καὶ λίρας λίρ. στ. 225,215 ἀπὸ συνεισφορὰς τῶν εὐσεβῶν Χριστιανῶν, ἤτοι, ἐν ὅλῳ, εἰς λίρ. στ. 375,528. Τὰ δὲ ἔξοδα αὐτῆς διὰ μετάφρασιν, ἐκτύπωσιν, δετικά, μισθοὺς ὑπαλλήλων, ἔξοδα τῶν κατὰ τόπους ἀποθηκῶν, κτλ. ἀνῆλθον εἰς λίρ. στ. 492,188, οὕτως ὥστε προέκυψεν ἔλλειμμα λ. στ. 116,660, ἐκ τοῦ ὁποίου λ. στ. 61,660 ἐκαλύφθησαν διὰ διαφόρων ἀποθεμάτων τῆς Ἑταιρίας, ἔμεινε δὲ καθαρὸν ἔλλειμμα λ. στ. 55,000, διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ ὁποίου ἡ Ἑταιρία ἐδημοσίευσεν ἔκκλησιν πρὸς τοὺς φίλους τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπως αὐξήσουν τὰς συνδρομάς των, ἵνα μὴ ἀναγκασθῇ νὰ περιορίσῃ τὸ ἔργον αὐτῆς, καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν ὑπάρχει ἀνάγκη νέων ἐκδόσεων καὶ αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς, ὅπως ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν πανταχόθεν παρουσιαζομένην ζήτησιν.

Σημειωτέον ὅτι ἡ Ἑταιρία αὕτη, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της ἐν ἔτει 1804 μέχρι σήμερον, ἐξετύπωσε καὶ ἔθεσεν εἰς κυκλοφορίαν ἐν ὅλῳ 319,470,000 ἀντιτύπων τοῦ Θείου Λόγου εἰς 543 γλώσσας καὶ διαλέκτους, διὰ 912 βιβλιοπωλῶν καὶ τῶν διαφόρων ἀποθηκῶν αὐτῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι ἔργον τῆς Ἑταιρίας, ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1920 μέχρι 30 Νοεμβρίου 1921 οἱ 8 βιβλιοπῶλαι καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις ἀποθήκη αὐτῆς ἐπώλησαν ἐν ὅλῳ 55,516 ἀντίτυπα, ἤτοι, 2019 ὁλοκλήρους Γραφάς, 11079 Κ. Διαθήκας καὶ 42,418 τεύχη μεμονωμένων βιβλίων τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης. Τὰ πωληθέντα ταῦτα βιβλία, ἀξίας δρ. 37005.30, ἦσαν εἰς 24 γλώσσας· Ἐξ αὐτῶν 30000 ἐπωλήθησαν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ, κατὰ τὰ τρία τέταρτα δὲ ἦσαν τῆς νεοελληνικῆς μεταφράσεως τοῦ Νεοφύτου Βάμβα. Αἱ δαπάναι τῆς Ἑταιρίας διὰ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἔργον αὐτῆς ἀνῆλθον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο εἰς

δρ. 83,409.85, ὥστε τὸ ἔλλειμμα τῆς Ἑταιρίας συμποσοῦται εἰς δρ. 46,404.55. Σημειωτέον, ὅτι οἱ πλεῖστοι βιβλιοπῶλαι τῆς Ἑταιρίας περιωρίσθησαν εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις μὴ δυνηθέντες, ἕνεκα ποικίλων δυσκολιῶν, νὰ ἐξέλθουν εἰς περιοδείας ἀνὰ τὰ χωρία καὶ τὰς κωμοπόλεις. Ἐὰν τοῦτο ἐγίνετο, αἱ πωλήσεις ἀσφαλῶς θὰ ἦσαν πολὺ μεγαλήτεραι.

Οἱ βιβλιοπῶλαι παντοῦ ἔτυχον ἀρίστης ὑποδοχῆς ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, τῶν ἱερέων καὶ τῶν διδασκάλων, οἵτινες συνίστων θερμῶς εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰ σχολεῖα τὸν Θεῖον Λόγον, ὅν προσφέρει ἡ Ἑταιρία εἰς τόσον συγκαταβατικὰς τιμάς. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀντελήφθη πλέον ὅτι ἡ Ἑταιρία αὕτη δὲν διεξάγει θρησκευτικὴν προπαγάνδαν, ὡς ἄλλοτε τὴν ἐσυκοφάντησαν διάφοροι ἀμαθεῖς φανατικοί, ἀλλ' ἐπιδιώκει ἁπλῶς τὴν διάδοσιν τοῦ ἀμιγοῦς καὶ ἀνοθεύτου καὶ ἀσχολιάστου Θείου Λόγου. Τὸ καταστατικὸν τῆς Ἑταιρίας ἀπαγορεύει τὴν ἔκδοσιν ὑπ' αὐτῆς οἱουδήποτε ἄλλου συγγράμματος ἐκτὸς τῶν Ἱερῶν Γραφῶν· ἀποκλείει ἀκόμη καὶ οἱονδήποτε βοηθητικὸν ἔργον, οἷον, εὑρετήρια, ἑρμηνείας, σχόλια, κτλ. τῶν ἱερῶν κειμένων. Αἱ δὲ μεταφράσεις τῆς Ἑταιρίας, ἐκπονηθεῖσαι ἅπασαι ὑπὸ λογίων ἀνδρῶν, εἶναι πρότυπα ἀκριβείας καὶ πιστῆς μεταγλωττίσεως τῶν κειμένων. Εἰς δὲ τοὺς βιβλιοπώλας αὐτῆς ἀπαγορεύει αὐστηρῶς τὰς συζητήσεις ἐπὶ δογματικῶν ζητημάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων διαφωνοῦν οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς Χριστιανωσύνης.

Εἶναι εὐτύχημα διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν ὅτι ἡ Βρεττανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία θέτει εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ εἰς τοιαύτας τιμάς, ὥστε νὰ ἦναι οὗτος προσιτὸς καὶ εἰς τὸ πτωχότερον βαλάντιον. Ἂν μὴ ὑπῆρχεν ἡ Ἑταιρία, ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ εἴχομεν Ἱερὰς Γραφὰς καὶ Εὐαγγέλια, ἢ τοὐλάχιστον, θὰ τὰς ἐπληρώναμεν εἰς τὸ διπλάσιον καὶ τριπλάσιον τῆς τιμῆς, εἰς ἣν τὰς πωλεῖ ἡ Ἑταιρία.

Δυστυχῶς ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις κατὰ τὸ τελευταῖον δωδεκάμηνον παρενέβαλε μεγάλα ἐμπόδια εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρίας, μὴ ἐπιτρέψασα τὴν εἰσαγωγὴν τῶν νεοελληνικῶν μεταφράσεων τῆς Γραφῆς, αἵτινες μέχρι τοῦ Νοεμβρίου 1920 εἰσήγοντο ἐλευθέρως. Ἐπὶ δέκα ἤδη μῆνας κατακρατοῦνται εἰς τὸ Τελωνεῖον Πειραιῶς 8 κιβώτια πλήρη τῶν μεταφράσεων τούτων καὶ δὲν παραδίδονται εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑταιρίας, διότι τὸ 2ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος ἀπαγορεύει τὴν εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἀπόδοσιν τοῦ κειμένου τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Ἐν τούτοις ὁ λαὸς θέλει τὴν μετάφρασιν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἐφ' ὅσον οἱ βιβλιοπῶλαι καὶ ἡ ἀποθήκη τῆς Ἑταιρίας διέθετον μεταφράσεις, ἐπωλοῦντο τριπλάσιαι μεταφράσεις ἢ κείμενα. Καὶ τοῦτο διότι ὁ κοινὸς λαὸς δὲν ἐννοεῖ τὸ κείμενον, ἔχει δὲ πόθον καὶ δίψαν διὰ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ θέλει νὰ γινώσκῃ ἃ ἀναγινώσκει. Ἀκόμη καὶ αἱ ἀνεπτυγμέναι τάξεις ἀρέσκονται εἰς τὴν ὡραίαν καὶ σεμνὴν μετάφρασιν, ἣν ἐκδίδει ἡ Ἑταιρία. Μόνον ὀλίγοι ἐξ ἐσφαλμένων καὶ ὀπισθοδρομικῶν ἀντιλήψεων ἀντιδροῦν ἀκόμη κατὰ τῆς μεταφράσεως καὶ ὀχυροῦνται ὄπισθεν τοῦ 2ου ἄρθρου τοῦ Συντάγματος. Καὶ οὕτως ἡ Ἑλλὰς φέρει τὸ ὄνειδος

ἐνώπιον τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ὅτι εἶναι ἡ μόνη Χριστιανικὴ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιτρέπεται ἡ κυκλοφορία τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ, τῶν ἐφημερίδων καὶ τῶν σχολείων!

Ἡ τοιαύτη κατάστασις εἶναι ἐξόχως λυπηρὰ καὶ βεβαίως ὁ λαὸς θὰ ζητήσῃ συντόμως τὴν ἄρσιν τῶν περιορισμῶν τούτων. Διότι ἡ Ἁγ. Γραφὴ εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον τῆς Κ. Διαθήκης εἶναι βιβλίον κεκλεισμένον διὰ τὰ ἐννέα δέκατα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅστις, ὡς εἶπον, διψᾷ διὰ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ «δὲν δεσμεύεται» (Β΄. Τιμόθ. β΄. 9).

Ἀντὶ δὲ οἱ καθήμενοι ἐπὶ τὸ πηδάλιον τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἑλλάδι νὰ παρεμποδίζουν τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν Ἱερῶν Γραφῶν, ἃς ἐννοεῖ ὁ λαός, ἔπρεπεν, ἐὰν ᾐσθάνοντο τὴν σπουδαιότητα, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὸ ἔθνος ἡ διαπότισις τοῦ λαοῦ ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου, νὰ διευκολύνουν διὰ παντὸς τρόπου τὸ ἔργον τῆς Ἑταιρίας, ἀπαλλάσσοντες αὐτὴν τῶν φόρων καὶ ἐξόδων καὶ παρέχοντες εἰς τοὺς βιβλιοπώλας τῶν Ἁγ. Γραφῶν εὐκολίας καὶ δωρεὰν εἰσιτήρια ἐπὶ τῶν κρατικῶν σιδηροδρόμων καὶ ἀτμοπλοίων, ὡς ἔπραττεν ἄλλοτε καὶ αὐτὴ ἡ τσαροκρατουμένη Ρωσσία. Ἡ εὐθύνη των εἶναι βαρεῖα, διὰ τὴν στάσιν των πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο—ἰδίως ἡ τῶν διεπόντων τὰ τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες εἶναι εἰς θέσιν νὰ γνωρίζουν ποίας ὑποχρεώσεις τοῖς ἐπιβάλλει αὐτὸς ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ἱερὸν Αὐτοῦ Εὐαγγέλιον ὡς πρὸς τὴν διαφώτισιν τοῦ πνευματικοῦ των ποιμνίου. Καὶ ἡ διαφώτισις αὕτη ἀναμφισβητήτως ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὴν γλῶσσαν, ἣν ἐννοεῖ ὁ λαός.

Π. Ι. Σειρηνίδης.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Β΄.

Ἀπὸ τῆς Α΄. Οἰκουμενικῆς Συνόδου μέχρι τέλους τῆς ἀρχαίας περιόδου (325—476 μ. Χρ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.
Ἡ ὁριστικὴ ἐπικράτησις τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ Χριστ. Ἐκκλησία, μετὰ διωγμοὺς τριῶν αἰώνων, εὗρε τέλος ἡσυχίαν καὶ προστασίαν ὑπὸ τὸν ***Μέγαν Κωνσταντῖνον.*** Οὗτος, κληρονομήσας παρὰ τοῦ πατρός του Κωνσταντίου τοῦ Χλωροῦ τὴν πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς εὔνοιαν, ἐκήρυξε (313 μ. Χρ.) μετὰ τοῦ συναυτοκράτορός του Λικινίου γενικὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καθ' ἅπαν τὸ Ρωμαϊκὸν κράτος, αὐτὸς δέ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν Λικίνιον, ὅστις ηὐνόει τοὺς ἐθνικούς, ἐπροστάτευσε τοὺς Χριστιανοὺς ποικιλοτρόπως.

Οὕτω λ. χ. ἀπήλλαξε τοὺς Χριστιανοὺς κληρικοὺς τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ νὰ ἀναδέχωνται δημόσια βάρη, ἐπέτρεψεν εἰς τὰς ἐκκλησίας νὰ χειραφετοῦν τοὺς δούλους αὐτῶν, ἐπέβαλε τὴν Κυριακὴν ἀργίαν, κατήργησε τὸν σταυρικὸν θάνατον ὡς ποινήν, ἀνεγνώρισεν εἰς τοὺς ἐπισκόπους δικαστικὴν δικαιοδοσίαν, ἐνομιμοποίησε τὰ πρὸς ἐκκλησίας κληροδοτήματα, κτλ.

Κατὰ τὸ ἔτος 324 ὁ Κωνσταντῖνος, ἐλθὼν εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸν Λικίνιον καὶ νικήσας αὐτόν, ἐγένετο μονοκράτωρ. Τὸ ἑπόμενον ἔτος μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ὅλου Ρωμαϊκοῦ κράτους ἀπὸ τῆς Ρώμης εἰς τὸ Βυζάντιον, ὀνομάσας τὴν ἀρχαίαν ταύτην Ἑλληνικὴν πόλιν ***Νέαν Ρώμην.*** Ἀκολουθῶν δὲ τὴν ἰδέαν τοῦ Διοκλητιανοῦ περὶ τῆς ἑνοποιήσεως καὶ συσφίγξεως τοῦ ἀπεράντου κράτους αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ διὰ τοῦ ***Χριστιανισμοῦ*** ὡς ***ἐπικρατούσης θρησκείας***, ἂν καὶ δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἐπισήμως τὸν τίτλον θρησκείας τοῦ κράτους. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων δωρεῶν καὶ προνομίων, ἅτινα ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ὁ Κωνσταντῖνος ᾠκοδόμησε πολλὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐκκλησίας, ἔδωκε μεγάλας χρηματικὰς ἐπιχορηγήσεις δι' ἐκκλησιαστικοὺς σκοποὺς καὶ παρήγγειλε τὴν παρασκευὴν 50 ὡραίων χειρογράφων ἀντιτύπων τῆς Ἁγ. Γραφῆς ὑπὸ τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Εὐσεβίου τοῦ ἐκ Καισαρείας.

Ἐν τούτοις ὁ Κωνσταντῖνος δὲν ἐγένετο αὐτὸς μέλος τῆς Χριστ. Ἐκκλησίας, ἀλλὰ παρέμεινε καθ' ὅλην τὴν ζωήν του εἰς τὴν τάξιν τῶν κατηχουμένων καὶ μόλις ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του ἐδέχθη τὸ βάπτισμα (337). Ἐξ ἀντιθέτου διετήρησε τὸν τίτλον καὶ τὸ ὑπούργημα τοῦ ***Μεγίστου Ἀρχιερέως*** (pontifex maximus), τοῦ ἀρχηγοῦ δηλ. τῆς ἐθνικῆς θρησκείας, ὃν οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες ἔφερον ἔκπαλαι. Ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ εὑρίσκομεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ Χριστιανικὰ ἐμβλήματα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν θεὸν τοῦ Ἡλίου. Ἀλλὰ καὶ νόμοι τινες αὐτοῦ ἀποδεικνύουν ὅτι δὲν ἤθελε φανερῶς νὰ ἀντιπράξῃ κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ, ἔδειξε δὲ καθ' ὅλην τὴν βασιλείαν του πλήρη ἀνοχὴν πρὸς ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον νὰ ἐξακολουθήσουν ἐμμένοντες εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν.

Εἰς τὸν ἰδιωτικὸν αὐτοῦ βίον ὁ Κωνσταντῖνος πᾶν ἄλλο ὑπῆρξεν ἢ ἄμεμπτος, διότι ἐγένετο ἔνοχος τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κρίσπου καὶ τῆς συζύγου του Φαύστας, ὡς καὶ διαφόρων συγγενῶν του. Ἀλλ' ὁ θρίαμβος τοῦ Χριστιανισμοῦ, λόγῳ τῆς προστασίας τοῦ Κωνσταντίνου, ὑπῆρξε τόσον μέγας, ὥστε οἱ τότε μὲν Χριστιανοὶ ἐπωνόμασαν αὐτὸν Μέγαν, βραδύτερον δὲ ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία κατέταξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἁγίων.

Οἱ τρεῖς αὐτοῦ υἱοὶ διεμοιράσθησαν τὸ κράτος. Ὁ μὲν ***Κωνσταντῖνος Β'.*** (337—340) ἐκράτησε τὰς βορειοδυτικὰς ἐπαρχίας, ὁ δὲ ***Κώνστας*** (337—350) τὴν λοιπὴν Δύσιν, ὁ δὲ ***Κωνστάντιος*** (337—361 μ. Χρ.) τὴν Ἀνατολήν. Καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι ἠκολούθησαν τοῦ πατρός των τὴν πολιτικὴν τῆς εὐμενείας ἀπέναντι τοῦ Χριστιανισμοῦ, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν σοφὴν αὐτοῦ πολιτικὴν τῆς πλήρους ἀνοχῆς καὶ ἐλευθερίας ἀπέναντι τοῦ Ἐθνισμοῦ. Διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν των ἐγένοντο πολλοὶ διωγμοὶ τῶν ἐθνικῶν, οἱ ναοί των πολλαχοῦ ἐκλείοντο, καὶ ἀπηγορεύοντο

αἱ θυσίαι ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Διὰ τῶν διωγμῶν τούτων οὐ μόνον ἡ Χριστ. Ἐκκλησία οὐδὲν ὠφελεῖτο, ἀλλὰ τοὐναντίον ὁ Ἐθνισμὸς ἔλαβε νέαν ζωὴν δι' ὀλίγον καιρόν, οἱ δὲ Χριστιανοὶ ἐφωράθησαν λησμονήσαντες ὅλας τὰς ὑπὲρ ἀνεξιθρησκείας ἐπικλήσεις αὐτῶν κατὰ τοὺς πρὸ τοῦ Κωνσταντίνου διωγμούς. Ἄλλως τε ἡ ἀθρόα προσέλευσις προσηλύτων εἰς τὴν Χριστιανικὴν πίστιν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου εἰσήγαγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πλεῖστα ὅσα ἀνεπιθύμητα στοιχεῖα, ἅτινα ἐπέφερον βαθμιαίαν παρακμὴν τοῦ Χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ τῶν Χριστ. ἀρετῶν καὶ ἀντ' αὐτῶν εἰσήγαγε τὴν ἀμάθειαν, τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὸν φανατισμόν.

Τὸν Κωνστάντιον διεδέχθη (361) ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁ ***Ἰουλιανὸς*** (ὁ καὶ ***Παραβάτης*** λεγόμενος), ὅστις ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς μιᾶς βραχείας ἀναβιώσεως τοῦ Ἐθνισμοῦ. Ἦτο ἀνεψιὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ μετὰ τὸν θάνατον τούτου, ἐξωρίσθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Γάλλου εἰς Καππαδοκίαν καὶ προωρίσθη διὰ τὸ ἱερατικὸν στάδιον. Βραδύτερον ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας καὶ νὰ σπουδάσῃ εἰς τὰς ἐκεῖ σχολὰς τῶν ἐθνικῶν φιλοσόφων καὶ ρητόρων. Ἐκεῖ, ὡς φαίνεται, ἀπέκτησε τὸ μῖσός του κατὰ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως. Διαδεχθεὶς δὲ τὸν Κωνστάντιον, ἔκαμε δημοσίαν ὁμολογίαν τῆς ἀφοσιώσεώς του πρὸς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν, ἔθετο δὲ ὡς σκοπὸν τῆς βασιλείας του ***τὴν ἐκρίζωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὴν ἀναστήλωσιν τῆς παλαιᾶς εἰδωλολατρείας***. Διὰ τοῦτο προέβη εὐθὺς ἀμέσως εἰς τὸ ἄνοιγμα ὅλων τῶν εἰδωλολατρικῶν ναῶν, οὓς εἶχον κλείσει οἱ προκάτοχοί του, καὶ εἰς τὴν ἐπισκευὴν ἐκείνων, οὓς εἶχε καταστρέψει ἡ λαϊκὴ ὀργή. Ἀφῄρεσε τὸν σταυρὸν ἀπὸ τὰς σημαίας καὶ τὰ ὅπλα τοῦ στρατοῦ, ἀπὸ τοὺς βασιλικοὺς πυλῶνας καὶ ἀπὸ τὰ δικαστήρια, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔθεσε σύμβολα ἐθνικά. Κατήργησε τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα οἱ προκάτοχοί του εἶχον δώσει εἰς τὴν Χριστ. Ἐκκλησίαν καὶ ἀπεμάκρυνε τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τὰ πολιτικὰ ἀξιώματα καὶ τὰς θέσεις τῶν δημοσίων διδασκάλων. Συγχρόνως, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς δικαιοσύνης, πράγματι ὅμως ἐξ ἐχθρότητος πρὸς τὸν Χριστιανισμόν, ἀνεγνώρισε πάσας τὰς αἱρέσεις καὶ ἐπανέφερεν ἐκ τῆς ἐξορίας τοὺς αἱρετικοὺς ἐπισκόπους, προσεκάλεσε δὲ τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἀνοικοδομήσουν τὸν ναόν των εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα διαψευσθοῦν οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ. Αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι τοῦ Ἰουλιανοῦ ἦσαν αἱ νεοπλατωνικαί. Εἰς τὴν ἀνόρθωσιν δὲ τῆς ἐθνικῆς θρησκείας παρέλαβε πολλοὺς θεσμοὺς ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οὕτω λ. χ. εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ναοὺς εἰσήγαγε τὸν ἄμβωνα καὶ ὥρισε διδασκάλους τῶν δογμάτων τοῦ Ἐθνισμοῦ, διέταξε δὲ τὰ τῆς λατρείας κατὰ τὸν τρόπον τῶν Χριστιανῶν. Ἵδρυσε καὶ φροντιστήρια ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Χριστ. μοναστηρίων, συνέστησε δὲ καὶ Ἐθνικὰ πτωχοκομεῖα καὶ ξενοδοχεῖα.

Ὑπὸ τὴν βασιλικὴν ταύτην προστασίαν καὶ εὔνοιαν, ***οἱ εἰδωλολάτραι ἤρχισαν πάλιν νὰ ζωογονῶνται***, καὶ οἱ ναοί των πάλιν ἤρχισαν νὰ πληρῶνται κόσμου. Ἀλλ' ἡ ἀναβίωσις τοῦ νεκροῦ παρελθόντος δὲν ἦτο δυνατή· καὶ ταχέως ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἶχε ψυχολογήσει τὸν αἰῶνά του καλλίτερον τοῦ Ἰουλιανοῦ.

Ἡ ματαίωσις τῶν ἐλπίδων τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐγένετο ταχέως ἀντιληπτὴ καὶ ἐπέσυρεν ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα τὰς εἰρωνείας καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἐθνικῶν. Τὴν ὀργήν του διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἐξεδήλωσεν ὁ Ἰουλιανὸς διὰ τοῦ συγγράμματός του «Μισοπώγων», ὅπερ γνωρίζομεν μόνον ἐκ τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ, ἣν ἔγραψεν ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος. Ἡ κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ δρᾶσις τοῦ ἀξίου ἀλλὰ πεπλανημένου τούτου ἡγεμόνος δὲν διήρκεσεν εἰμὴ 20 μῆνας· ἀπέθανε δὲ εἰς μάχην τινὰ τῆς κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείας του κατὰ τὸ ἔτος 393. Ἐκπνέων λέγεται ὅτι ἀνεφώνησε: «Νενίκηκας, ὦ Ναζωραῖε!»

Ὁ Ἰουλιανὸς ἦτο ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ, ὅστις διέκειτο ἐχθρικῶς πρὸς τὸν Χριστιανισμόν. Μετὰ τὸν θάνατόν του, τὴν πολιτικὴν τοῦ Κωνσταντίνου συνέχισεν ὁ ***Ἰοβιανός*** (346), ὁ ***Βαλεντινιανὸς*** Α' (375) καὶ ὁ ***Βάλενς*** (378). Οἱ δύο τελευταῖοι ἀπηγόρευσαν τὰς αἱματηρὰς θυσίας τῶν ἐθνικῶν, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἄλλα ἀφῆκαν τὴν ἐθνικὴν θρησκείαν ἐλευθέραν. Ἐπίσης ἠνέχθησαν αὐτὴν κατ' ἀρχὰς καὶ οἱ αὐτοκράτορες ***Γρατιανὸς*** καὶ ***Βαλεντινιανὸς*** Β' εἰς τὸ Δυτικὸν κράτος καὶ ***Θεοδόσιος*** Α' εἰς τὸ Ἀνατολικόν.

Ὁ Χριστιανισμός, γενόμενος πλέον ***ἐπίσημος θρησκεία*** τοῦ ὅλου Ρωμαϊκοῦ κράτους, μοιραίως ἐφέρθη εἰς ***διωγμοὺς κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ***. Οἱ ἐθνικοί, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἤρχισαν νὰ ἐπικαλῶνται τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν ἀνεξιθρησκείαν, χάριν τοῦ ἱστορικοῦ παρελθόντος τῆς ἐθνικῆς θρησκείας. Τοιαύτη ἦτο ἡ στάσις τῶν ἐπιφανεστέρων ἐθνικῶν λογίων, ὡς ὁ ***Λιβάνιος***. ὁ ***Θεμίστιος*** καὶ ὁ ***Σύμμαχος***. Πλέον ἀδιάλλακτοι ὑπὲρ τοῦ Ἐθνισμοῦ ἦσαν ὁ ***Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος*** (τοῦ ὁποίου τὰ συγγράμματα ἀποτελοῦν πολύτιμον πηγὴν ἱστορικήν), ὁ ***Εὐνάπιος*** καὶ ὁ ***Ζώσιμος*** και οἱ περὶ τὴν ἐθνικὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, ἣν ἔκλεισεν ὁ Ἰουστινιανὸς κατὰ τὸν 6ον αἰῶνα. Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἡ ἐθνικὴ φιλοσοφία εὗρε διακεκριμένην ὑπέρμαχον τὴν πεπαιδευμένην ***Ὑπατίαν***, ἥτις ἐδίδασκε δημοσίᾳ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην καὶ ἥτις ἀγρίως ἐφονεύθη ὑπὸ ὄχλου φανατικοῦ ἐντὸς ἐκκλησίας τινὸς (416) διὰ τὴν ὑποτιθεμένην ἐχθρότητά της πρὸς τὸν Πατριάρχην Κύριλλον.

Ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία ἐλάμβανεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ἐπιθετικὴν ταύτην στάσιν κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ, ἦτο φυσικὸν ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις νὰ δρᾷ μὲ ***ἀνάλογον αὐστηρότητα κατὰ τῆς ἐθνικῆς θρησκείας***. Οὕτω λ. χ. ὁ Γρατιανὸς πρῶτος παρῃτήθη τοῦ εἰδωλολατρικοῦ τίτλου καὶ ὑπουργήματος τοῦ Μεγίστου Ἀρχιερέως *(Pontifex maximus)*, καὶ κατήργησε τὴν ἐπιχορήγησιν τοῦ κράτους διὰ τὰς Ἑστιάδας παρθένους. Ὁ Βαλεντινιανὸς Β' ἐξετόπισε τὸν βωμὸν τῆς Νίκης ἀπὸ τὸν προθάλαμον τῆς Γερουσίας ἐν Ρώμῃ, ὅπου ἐπὶ αἰῶνας εἶχε διατελέσει ὡς σύμβολον τῆς ἀρχαίας θρησκείας τοῦ κράτους. Κατὰ τὸ ἔτος 392 ***Θεοδόσιος ὁ Μέγας*** ὡς μονοκράτωρ ἀπηγόρευσεν αὐστηρῶς τὴν εἰδωλολατρείαν ὑπὸ πᾶσαν μορφήν, ἀκόμη καὶ τὰς πρὸς τοὺς ἐθνικοὺς θεοὺς σπονδάς. Ὁ ἐθνισμὸς ἀντέταξε πείσμονα ἀντίδρασιν ὑπὲρ τῆς ὑπάρξεώς του· ἀλλ' ἡ πάλη ἦτο ἄνισος, διότι ὁ ὄχλος, ὅπως πάντοτε, ἠκολούθει τὴν μερίδα, ἥτις εἶχε τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν, καὶ εἰς

τὸν ἐπίσημον διωγμὸν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως προσετίθετο καὶ τοῦ ὄχλου ὁ τυφλὸς φανατισμός, ἀκριβῶς ὅπως καὶ κατὰ τοὺς διωγμοὺς τῶν Χριστιανῶν τοῦ 2ου καὶ 3ου αἰῶνος. Εἰς μάτην διάφοροι ***Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας***, ὡς ὁ Χρυσόστομος, ὁ Αὐγουστῖνος καὶ ἄλλοι, ***διεμαρτύροντο κατὰ τῶν βιαιοτήτων τούτων*** ὡς ἀντιθέτων πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανισμοῦ καὶ ὡς περιττῶν ἄλλως τε, ἀφοῦ ὁ Ἐθνισμός, στερούμενος ἠθικῆς ζωτικότητος καὶ πνευματικῆς δυνάμεως, θὰ κατέρρεεν ἀφ' ἑαυτοῦ. Οἱ φρόνιμοι καὶ χριστιανικοὶ οὗτοι λόγοι δὲν εἰσηκούοντο ἐν τῷ μέσῳ τῶν φωνῶν τῶν καλογήρων, οἵτινες ἐξηρέθιζον τὸν ὄχλον πρὸς κακοποίησιν τῶν ἐθνικῶν καὶ καταστροφὴν τῶν ναῶν των. Μετ' ὀλίγας δεκαετηρίδας ***ἡ ἐθνικὴ θρησκεία εἶχεν ἐξαφανισθῇ*** ἀπὸ τὰς πόλεις, διεσώζετο ὅμως ἀκόμη ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ὕπαιθρον χώραν μεταξὺ τῶν χωρικῶν *(pagani*, διὸ καὶ ὁ Ἐθνισμὸς ὠνομάσθη ἔκτοτε ἐν τῇ Δύσει *paganismus)*, ἀφ' ἑτέρου δὲ μεταξὺ εὐγενῶν τινων οἰκογενειῶν καὶ φιλοσοφικῶν κύκλων. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ **αὐτῶν** βαθμηδὸν ἐξηφανίσθη. Τὰ τελευταῖα ἴχνη τοῦ Ἐθνισμοῦ ὡς θρησκείας ἐπισήμου ἐξέλιπον διὰ τῆς καταργήσεως τῆς ἑορτῆς τῶν Λουπερκαλίων *(Lupercalia)* ἐν Ῥώμῃ κατὰ τὸ ἔτος 492. Ὁ δὲ ***Ἰουστινιανὸς Α'*** κατὰ τὸ 529 κατήργησε τὰς ἀρχαίας ἐθνικὰς πανηγύρεις καὶ ἔκλεισε τὰς φιλοσοφικὰς σχολάς, καταστρέψας τοιουτοτρόπως τὸ τελευταῖον στήριγμα τοῦ Ἐθνισμοῦ. Συγχρόνως ἐπέβαλεν εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους του τὸ Χριστιανικὸν βάπτισμα ἐπὶ ποινῇ θανάτου. Μ' ὅλα ταῦτα εἴς τινα ἀπόκεντρα διαμερίσματα τοῦ κράτους διετηρήθη ἡ ἐθνικὴ θρησκεία ἐπὶ πολύ. Οὕτω λ. χ. εἰς τὰς Ἰταλικὰς νήσους κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα ἐσώζοντο ἀκόμη ὀπαδοὶ αὐτῆς· εἰς δὲ τὴν Λακωνίαν οἱ ὀρεινοὶ Μαϊνᾶται (ἢ Μανιᾶται) διετήρησαν, μαζὺ μὲ τὴν ἐλευθερίαν των, καὶ τὴν ἐθνικὴν θρησκείαν μέχρι τοῦ 10ου αἰῶνος, ὡς μαρτυρεῖ Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος. (ἀκολουθεῖ).

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἀπόσπασμα διαλέξεως τοῦ Σὶρ Ἀνδρέου Κλὰρκ, τέως Προέδρου τῆς Βασιλικῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου.

Οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι, ὡς φρονῶ, πείθουν τὸν ἄνθρωπον νὰ παραδεχθῇ τὴν Χριστιανικὴν πίστιν πηγάζουν, οἱ μὲν ἐκ τῆς **καρδίας** οἱ δὲ ἐκ τῆς **διανοίας**.

Οἱ λόγοι οἱ προερχόμενοι ἐκ τῆς καρδίας δὲν δύνανται νὰ μεταδοθοῦν εἰς ἄλλους, διότι αἱ λέξεις δὲν τὰς ἐκφράζουν πλήρως. Ἐνεργοῦν μυστηριωδῶς ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐνισχύονται μαζὺ μὲ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πίστεώς του, καὶ μεταμορφώνουν τὴν ζωήν του. Διὰ δὲ τῆς μεταμορφώσεως τὴν ὁποίαν κάμνουν ἐντός του, γίνονται φανεροὶ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους καὶ ἐξασκοῦν ἐπιρροὴν εἰς τοὺς ἄλλους. Ἀναγκάζομαι λοιπὸν νὰ ἀφήσω κατὰ μέρος τοὺς λόγους αὐτούς, οἱ ὁποῖοι ἄλλως τε

εἶναι αἱ τρανώτεραι ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ θὰ περιορισθῶ νὰ ἐκθέσω τοὺς λόγους τῆς δευτέρας τάξεως — ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι προέρχονται ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ τὴν λογικήν, τὰς ***διανοητικὰς*** δηλαδὴ ***μαρτυρίας ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.***

Καὶ ***πρῶτον*** ἔχομεν τὴν σταθερὰν πεποίθησιν, ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τὴν ψυχὴν καθενὸς διανοουμένου ἀνθρώπου, ὅτι ***ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ Σύμπαντος μία μεγάλη Δύναμις;*** ἡ ὁποία πληροῖ τὸ Σύμπαν ὁλόκληρον καὶ τῆς ὁποίας ἡμεῖς ἀποτελοῦμεν μέρος τρόπον τινά. Εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο αἱ γνῶμαι τῶν ἐπιστημόνων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δεικνύουν μίαν εὐχάριστον πρόοδον. Ὁ Σπένσερ, εἷς ἀπὸ τοὺς ἐμβριθεστέρους καὶ διαυγεστέρους νόας τῆς ἐποχῆς μας, παραδέχεται (ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς σχολῆς των Ἀγνωστικῶν*) ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον καὶ πάντες οἱ Ἀγνωστικοὶ πρεσβεύουν — ***τὴν ὕπαρξιν*** δηλ. ***μιᾶς Ὑπερτάτης Δυνάμεως*** ἐντὸς τοῦ Σύμπαντος, τῆς ὁποίας ἡμεῖς ἐμμέσως ἢ ἀμέσως ἀποτελοῦμεν μέρος.

Μετὰ τοῦτο ἐξετάζω τὸν ἑαυτόν μου διὰ νὰ ἀνακαλύψω ἂν ὑπάρχῃ καμμία σχέσις μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τῆς Δυνάμεως ἐκείνης, καὶ πείθομαι ὅτι ***ἡ δύναμις αὐτὴ πρέπει νὰ ἦναι πρόσωπον***, διότι ἡ ἐξέτασις τῆς ἐσωτερικῆς μου ζωῆς ἀποδεικνύει ὅτι εἶμαι ὂν διανοούμενον, καὶ ὅτι ***τὸ σῶμά μου***, ἡ ὕλη, ***δὲν ἀντιπροσωπεύει ὁλόκληρον τὴν ὕπαρξίν μου.*** Ἔχω ἐντός μου ***δυνάμεις ξένας πρὸς τὴν ὕλην*** — τὰ αἰσθήματα, τὸ συναίσθημα, τὴν βούλησιν. Ναί, αἰσθάνομαι ὅτι τὸ ***Ἐγὼ τοῦτο*** — τὸ μυστηριῶδες ἐκεῖνο στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον ἐνυπάρχει εἰς κάθε ἄνθρωπον — εἶναι δύναμις κατοικοῦσα ἐντὸς τοῦ σώματος, δύναμις· πιθανὸν ἀνεξάρτητος τοῦ σώματος, πάντως ὅμως στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὸ σῶμα.

Ἅπαξ πεισθεὶς ὅτι ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ σύμπαντος Δύναμις, καὶ ὅτι αὕτη εἶναι δύναμις προσωπική, παρατηρῶ ***δεύτερον*** μετὰ προσοχῆς τὰς ἐνεργείας τῆς ἐσωτερικῆς μου ζωῆς καὶ ἀνακαλύπτω ***δύο φωνὰς ἢ ὁδηγοὺς ἢ νόμους ἐντός μου*** — πῶς νὰ τοὺς ὀνομάσω δὲν ἠξεύρω. Παρατηρῶ ὅτι ἐντός μου ὑπάρχει ***εἷς νόμος***, διὰ τοῦ ὁποίου ἀντιλαμβάνομαι καὶ ἐπιθυμῶ, ἀποκτῶ τὸ ποθούμενον καὶ παντοιοτρόπως ζητῶ νὰ εὐχαριστήσω ὅλας μου τὰς ἐπιθυμίας. Αὐτὸς εἶναι ὁ ***νόμος τοῦ Ἐγώ***, τοῦ ὁποίου ἡ ἀχαλίνωτος ἐξάσκησις φέρει εἰς ὄλεθρον· διότι βλέπω ὅτι ***πᾶν ἄτομον καὶ πᾶν ἔθνος, τὸ ὁποῖον διοικεῖται ὑπὸ τοῦ Ἐγώ, ἀφεύκτως ἐκφυλίζεται καὶ καταρρέει.*** Ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀντιλαμβάνομαι ὅτι, ἐνῷ ἀκολουθῶ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ Ἐγώ, τρώγων καὶ πίνων καὶ φροντίζων μόνον πῶς νὰ ἀπολαύσω τὴν ζωήν, ὑπάρχει ἐντός μου ***ἄλλος νόμος***, ἐντελῶς διάφορος ἐκείνου, — φωνὴ ἄναρθρος, ἥτις ***διαμαρτύρεται, ὅταν πρὸς ὄλεθρόν μου ἀκολουθῶ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ Ἐγώ.*** Ἡ ἄναρθρος καὶ μυστηριώδης αὕτη φωνή, ἄλλοτε μὲν ἀποτρέπουσα, ἄλλοτε δὲ ἐπιτρέπουσα, μοῦ ἐμπνέει ἐννοίας ὑψηλάς, μοῦ ψιθυρίζει νέας καὶ ἀγνώστους ἰδέας περὶ αὐτοθυσίας, περὶ ἁγίας ζωῆς καὶ μὲ ἀναχαιτίζει εἰς

---

* **Σημ.** «Ἀγνωστικοὶ» λέγονται εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ἐπιστήμην οἱ πρεσβεύοντες ὅτι, ἐκτὸς τῶν ἁπτῶν φαινομένων τῆς ὕλης, ὅλα τὰ ἄλλα ζητήματα (περὶ Θεοῦ, περὶ ἀθανασίας τῆς ψυ-

τὴν πορείαν μου. Ποιὰ εἶναι ἡ φωνὴ αὕτη; Τὴν ὀνομάζομεν **Συνείδησιν.** Τὴν δύναμιν τῆς συνειδήσεως τοῦ νὰ ἀναχαιτίζῃ τοιουτοτρόπως καὶ νὰ ἐλέγχῃ, **πάντες** ἀνομολογοῦν· ἀδιάφορον ποίας θεολογικὰς ἢ θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ἔχει ἕκαστος ἄνθρωπος, ***πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἄνθρωποι παραδέχονται τὸ κυρίαρχον δικαίωμα τῆς συνειδήσεως.*** Τί σημαίνει τοῦτο; Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἐπανειλημμένως ἔθεσα ἐγὼ πρὸς τὸν ἑαυτόν μου, καὶ ἔφθασα εἰς τὸ συμπέρασμα **τοῦτο** ὡς **τὴν** μόνην δυνατὴν λύσιν τῆς ἀπορίας — ***ὅτι ἡ φωνὴ ἐκείνη εἶναι ἀποκάλυψις ἐκ μέρους τῆς Δυνάμεως, ἡ ὁποία διέπει τὸ Σύμπαν***, καὶ ὅτι ἑπομένως εἶναι, **τρόπον τινά, *μία θεία φωνή.***

Ἀλλ' ἐὰν τοῦτο ἦναι ἀληθές, ἂν ἡ συνείδησις ἀποτελῇ τρόπον τινὰ μέρος τῆς Δυνάμεως, ἡ ὁποία διέπει τὸ Σύμπαν, ποῖον εἶναι τὸ ἀναγκαῖον συμπέρασμα; Συμπέρασμα θαυμάσιον καὶ πολὺ ἐνθαρρυντικὸν—***ὅτι ὑπάρχει κοινωνία μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ*** ἀφ' ἑνός, καὶ ***σχέσις μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς λοιπῆς κτίσεως*** ἀφ' ἑτέρου.

Παρουσιάζεται τότε ἡ ἐρώτησις, «***Τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος;***» καὶ ἀπαντῶ:» ***Ὁ ἄνθρωπος εἶναί τι θεῖον.***» Ἀρχίζω τοιουτοτρόπως νὰ διακρίνω εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τοῦ Χριστιανισμοῦ. ***Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τριπλῆν φύσιν·*** ἔχει ***σῶμα*** ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὴν ὕλην, ἔχει ***διάνοιαν*** ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὰ ζῶα, ἔχει ***πνεῦμα*** ἀπὸ κοινοῦ μὲ μόνον τὸν Θεόν. Συνδέεται δὲ τοιουτοτρόπως μὲ τὸν Θεὸν ἀφ' ἑνός, καὶ μὲ ὅλην τὴν κτίσιν ἀφ' ἑτέρου.

Ὅταν φθάσω εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἐρεύνης μου, διακρίνω ὅτι ἡ σχέσις αὕτη τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸν ἀφ' ἑνός, καὶ μὲ τὴν κτίσιν ὅλην ἀφ' ἑτέρου, ***ἐξηγεῖ τὸν πόθον***, τὸν ὁποῖον ἀνακαλύπτω εἰς τὸν ἑαυτόν μου, ***διὰ κἄτι τὸ ὁποῖον δὲν δύναμαι ἐγὼ νὰ ἀποκτήσω μόνος μου*** — κἄτι ὑψηλότερον καὶ καλλίτερον ἐμοῦ, τὸ ὁποῖον ἀδυνατῶ νὰ πραγματοποιήσω, διότι μοὶ λείπει ἡ ἀπαιτουμένη πρὸς τοῦτο γνῶσις, δύναμις καὶ φῶς, καθὼς καὶ τὸ ὑπόδειγμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ δυνηθῶ νὰ μορφώσω τὴν ἰδικήν μου ζωήν. Διὰ νὰ ὑπάρχῃ δὲ τοιαύτη συναίσθησις καὶ τοιοῦτος πόθος ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ περιμένωμεν καὶ ***σχετικὴν ἐνέργειαν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.*** Φαίνεται ἐκ τῶν προτέρων πιθανώτατον ὅτι ὁ Θεὸς θά ἔδιδεν εἰς τὸν ἄνθρωπον μίαν ἀποκάλυψιν Ἑαυτοῦ, ἡ ὁποία ἀποκάλυψις θὰ τοῦ παρεῖχε τὸ ποθούμενον φῶς, τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν καὶ τὸ ἀπαραίτητον ὑπόδειγμα, τοῦ ὁποίου ἔχει ἀνάγκην. Καὶ ἰσχυρίζεται ὁ Χριστιανισμὸς ὅτι ***τοιαύτη ἀποκάλυψις ἐδόθη εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ*** καὶ ὅτι ἐν τῷ Χριστῷ ὁ Θεὸς παρέχει τὴν ***μόνην θεραπείαν*** δι' ὅλην τὴν ἠθικὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν ***ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.*** Ἆρά γε εἶναι ἀληθὴς ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος; Ἰδοὺ κατὰ τὴν γνώμην μου, τὸ ὑπέρτατον ἐρώτημα τῆς σήμερον καὶ παντὸς αἰῶνος. Ἐὰν μὲν ἀληθεύῃ, ὅλα ἔχουν καλῶς, ἐὰν δὲ μή, τὸ πᾶν ἀπωλέσθη καὶ ἡμεῖς, ζῶντες εἰς τὸ σκότος, χωρὶς ἐλπίδα καὶ χωρὶς χαράν, εἶναι καλλίτερον νὰ ἀποθάνωμεν.

Ἀλλ' ἴσως ἀληθεύει! Ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ, ***ἔχω πεισθῆ ὅτι ἀληθεύει.*** Εἶμαι

πεπεισμένος ὅτι ὁ ἰσχυρισμός, ὅτι ὁ Θεὸς ἐφανέρωσεν Ἑαυτὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον **ἐν τῷ** προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀληθὴς καὶ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον καὶ διὰ πάντα ἄνθρωπον ἔχοντα τὸν κοινὸν νοῦν. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ὑπάρχουν δυσκολίαι, οὔτε διατείνομαι ὅτι ἡ ἀμφιβολία εἶναί τι κακόν· διότι ***ἄνευ τῆς ἀμφιβολίας, θὰ ἤμεθα ὄντα ἀνεπίδεκτα προόδου***, στάσιμα ὡς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα. Ἡ ἀμφιβολία εἶναι βοηθός, ὄχι κώλυμα, ὅταν ὀρθῶς τὴν χρησιμοποιῶμεν εἰς τὰς ἐρεύνας μας ἐπὶ πνευματικῶν ζητημάτων.

Ἰδοὺ ἐν λεπτομερείᾳ οἱ ***εἰδικοὶ λόγοι***, οἵτινες μὲ ἔπεισαν νὰ ἀποδεχθῶ ὡς ἀληθῆ τὸν Χριστιανισμόν.

Εἶναι ***πρῶτον***, ἡ φανερὰ ***ἀνάγκη ἀποκαλύψεώς τινος πρὸς τὸν ἄνθρωπον***, εὑρισκόμενον εἰς πλῆρες σκότος καὶ τελείαν πνευματικὴν ἀδυναμίαν. Ἐὰν μείνῃ μόνον μὲ τὰς ἰδίας του δυνάμεις, καὶ ἀκολουθήσῃ τὸν φυσικὸν νόμον τῆς ὑπάρξεώς του, τὸν νόμον τοῦ Ἐγώ, ***ἀδυνατεῖ***, παρ' ὅλας τὰς ἐνισχύσεις τῆς ἐπιστήμης, ***νὰ κρατηθῇ εἰς τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ***. Ἔχομεν ἀναρίθμητα παραδείγματα ἀτόμων καὶ ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν ὅτι ***οὐδὲν ἔθνος, οὐδεὶς ἄνθρωπος δύναται νὰ ἦναι νόμος εἰς ἑαυτόν***. Ἄρα ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τέλειος ἄνθρωπος, ἂν δὲν λάβῃ ἔξωθεν ἑαυτοῦ μίαν ἀποκάλυψιν. Ὅταν δὲ ἀτενίζω εἰς τὸ ***πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ*** καὶ διαβλέπω τὸν θαυμάσιόν Του χαρακτῆρα, ἁπλῶς καὶ ἀπὸ ἀνθρωπίνης ἀκόμη ἀπόψεως, μὲ ἱκανοποιεῖ τελείως ἡ ἀποκάλυψις, τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ἔφερεν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Ἐὰν ἐπὶ ὁλόκληρον μῆνα ἐπεδίδετο κανεὶς εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀνθρωπίνου χαρακτῆρος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, θὰ ἐλάμβανε νέαν ὅλως ἰδέαν τῆς θαυμασίας ὡραιότητος, τοῦ ἀφθάστου μεγαλείου, τῆς ἀπαραμίλλου γλυκύτητος τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου καὶ θὰ ἐπείθετο, ἐφ' ὅσον ἐνεβάθυνε περισσότερον εἰς τὴν μελέτην ταύτην, ὅτι ***δὲν εἶναι δυνατὸν τοιοῦτος χαρακτὴρ νὰ ἦναι ἁπλῶς ἀνθρώπινος***.

Ἀναλογισθῆτε πρὸς στιγμὴν τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἰησοῦ, τὴν ἁπλότητά Του, τὴν γλυκύτητά Του καὶ τὴν δύναμίν Του, τὴν συμπάθειάν Του πρὸς τοὺς πτωχούς, τὴν ἀγάπην Του πρὸς πάντας, τὸ βάθος τῆς διορατικότητός Του, τὴν εὐρύτητα τῶν βλέψεών Του, τὸ ὑπέροχον τῆς διανοίας Του, τὸ ἀκλόνητόν Του θάρρος, τὴν ἀφοσίωσίν Του εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἄσπιλον ζωήν Του, τὴν ἐξαισίαν τρυφερότητά Του πρὸς τοὺς ἁμαρτωλούς, τὴν κυριαρχίαν τὴν ὁποίαν ἐξήσκει ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐνθυμήθητε ὅτι μὲ τὸ ἔξοχον κάλλος τοιούτου χαρακτῆρος ὁ Ἰησοῦς ἔζησε μέσα εἰς τὸν περιωρισμένον κύκλον μικρᾶς ἐπαρχιακῆς κωμοπόλεως τῆς Ἰουδαίας, καὶ ὅμως ὑπῆρξεν ***ὁ μᾶλλον κοσμοπολίτης ἄνθρωπος***, ὅστις ἔζησέ ποτε ἐπὶ τῆς γῆς! Τί ἦσαν οἱ μέγιστοι ἄνδρες ὅλων τῶν αἰώνων, παραβαλλόμενοι πρὸς Αὐτόν; Αὐτοὶ ἦσαν μεγάλοι ἄνδρες ἕκαστος τοῦ ἔθνους του· Αὐτὸς ὑπῆρξε ***Σωτὴρ ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου***.

Ἂς ἐξετάσωμεν τώρα καὶ ἄλλην ὄψιν τοῦ ζητήματος — ***τὸ ὑπέροχον τῶν ἀξιώσεών Του***. Τί εἶπε περὶ Ἑαυτοῦ: «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία.» — «Ἐγὼ εἶμαι

ἡ Ὁδὸς καὶ ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωή » Κατὰ τοῦτο διαφέρει ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία τῶν ἄλλων θρησκειῶν, ὅτι παρουσιάζεται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα καθ' ὃν τρόπον ὁ Χριστὸς ἐπαρουσίασεν Ἑαυτόν. Ζυγίσατε προσεκτικῶς τὴν ἄποψιν ταύτην. Ὁ Διδάσκαλος, ἐρωτώμενος τί εἶναι ἀλήθεια, ἀπαντᾷ· « ***Ἐγὼ*** εἶμαι ἡ **Ἀλήθεια.**

Εἰς τοὺς ὅσοι παραξενεύονται διὰ τὴν πρωτοφανῆ ταύτην ἀξίωσιν, καὶ ἀρνοῦνται ὅτι ὑπάρχει ψυχολογική τις βάσις δι' αὐτήν, ὑπενθυμίζομεν ὅτι ἀκριβῶς εἰς τὸ ὅτι ***ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς διέφερεν ἀπὸ ὅλους τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους*** βασίζεται τὸ ***κῦρος τῆς ἀξιώσεώς Του ταύτης.*** Αὐτὸς εἶχε δυνάμεις,τὰς ὁποίας οὐδεὶς ἄλλος ἄνθρωπος εἶχε. Διενοεῖτο ὡς Θεός, ὡμίλει ὡς Θεός, ἀπέθανε καὶ διὰ τῆς ἀναστάσεώς Του ἀπεδείχθη Θεός· καὶ οὕτω σήμερον ζῇ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ Του καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του. Δὲν ἦτο λοιπὸν κενὴ ἀξίωσις ἐκ μέρους Του εἰπόντος, «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ εἴμεθα ἕν.»

Ἰδοὺ καὶ ἕτερον ἐπιχείρημα. Ἱστορικῶς ἐξεταζόμενος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἦτο ***ἁπλοῦς χωρικός,*** ξυλουργός, ἀμόρφωτος, (διότι ποίαν μόρφωσιν ἠδύνατο νὰ ἀποκτήσῃ εἰς τὴν Ναζαρέτ;), ὅστις ἐπί τινα ἔτη ἔζησεν ἀφανὴς καὶ ἄγνωστος, ἔπειτα ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον τοῦ Λαοῦ, ἐκήρυττε προσκαλῶν αὐτὸν νὰ Τὸν ἀκούσῃ καὶ παρέδωκεν εἰς αὐτὸν Εὐαγγέλιον.Ἀφοῦ δὲ ἔζησεν ἐνώπιον ὅλων, ὑπέστη ἐπαίσχυντον θάνατον. Πρὸς στιγμὴν ἐφάνη ὅτι τὸ πᾶν ἐτελείωσε μὲ Αὐτόν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἠκούσθη ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, ἐθεάθη δὲ ὑπὸ πολλῶν καὶ συνωμίλησε μετ' αὐτῶν, ἐμπνεύσας τοιουτοτρόπως εἰς τοὺς μαθητάς Του τελείαν πίστιν εἰς Αὐτὸν καὶ ἱδρύσας τὴν ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίαν Του, ἥτις ταχέως ηὐξήθη καὶ ἐπεξετάθη, ἔγεινε Κράτος, ***ριζηδὸν δὲ μετέβαλε τὴν ἀνθρωπίνην ἰδεολογίαν***, παρακολουθοῦσα παντοῦ τὸν πολιτισμόν, καὶ μέχρι σήμερον, εἰς τὸ πεῖσμα παντοίων ἐπιθέσεων καὶ ἀντιδράσεων, ***ζῇ καὶ ἀκμάζει*** καὶ δαπανᾷ ἀφειδῶς διὰ τὴν ἐξάπλωσιν αὐτῆς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, παρ' ὅλους τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῶν φιλοσόφων ὅτι εἶναι νεκρά. Ἂν ταῦτα ἦναι τὰ χαρακτηριστικὰ νεκρᾶς θρησκείας, τότε δὲν ἐννοῶ τί σημαίνει ἡ λέξις «νεκρά».

Ὁ ἀνθρώπινος λοιπὸν χαρακτὴρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀνεξήγητος, ἐκτὸς ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ***ἦτο θεῖος***, καὶ περὶ τούτου εἶμαι βέβαιος ὅτι ἕκαστος θέλει πεισθῆ, ἐὰν ἐγκύψῃ μετὰ προσοχῆς εἰς τὴν μελέτην αὐτοῦ ἀπὸ ἁπλῆς ἱστορικῆς ἀπόψεως.

Ἓν ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τούτου ἔχω, τοῦ ὁποίου ἡ τιμὴ ἀνήκει εἰς τὸν δόκτορα *Ρου* εἶναι ἐπιχείρημα ὑψίστης σημασίας καὶ ὁ διανοηθεὶς αὐτὸ δικαιοῦται νὰ σεμνύνεται δι' αὐτό. Βασίζεται δὲ ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ θεωρία τῆς Ἐξελίξεως εἶναι ὀρθή. Δὲν διατείνομαι ὅτι εἶναι ὀρθή, ἀλλ'ἐπιθυμῶ νὰ κάμω γενναίαν ὑποχώρησιν πρὸς αὐτὴν χάριν τοῦ συλλογισμοῦ.

Ἐὰν λοιπὸν παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ Ἐξέλιξις εἶναι ὁ πραγματικὸς νόμος τῆς φύσεως, τότε ἕπεται ὅτι ***εἰς πάντα αἰῶνα ὁ μέγας ἀνὴρ τοῦ αἰῶνος ἐκείνου ἀντι-***

τὸν ἐξηγεῖ, ὅτι εὑρίσκεται ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ περιβάλλον του καὶ ἀποτελεῖ ὁμοιογενὲς καὶ ἀναπόσπαστον μέρος τῆς ἐποχῆς του. Ἐὰν δὲ τυχὸν πνευματικῶς προηγῆται ἢ προτρέχει τοῦ αἰῶνός του, προτρέχει αὐτοῦ πάντως ***κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ὁ αἰὼν ἐκεῖνος***. Τοῦ γενικοῦ τούτου κανόνος ἐγὼ τοὐλάχιστον δὲν γνωρίζω εἰμὴ μίαν μόνον ἐξαίρεσιν—***τὸν Ἰησοῦν Χριστόν***. Αὐτὸς δὲν ἀντεπροσώπευε τὸν αἰῶνά Του· ὁ αἰὼν ἐκεῖνος δὲν ἐξηγεῖ τὴν προσωπικότητά Του. Δὲν εὑρίσκετο ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὴν ἐποχήν Του· προηγεῖτο καὶ προέτρεχε τοῦ αἰῶνός Του, ἀλλ᾽ὄχι κατὰ τὴν διεύθυνσιν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐκινεῖτο ὁ αἰὼν ἐκεῖνος. Δὲν ἀπετέλει μέρος ἀναπόσπαστον ἢ τύπον ἀντιπροσωπευτικὸν τοῦ αἰῶνός Του. ***Ἢ λοιπὸν ἐξηγήσατε τοῦτο, ἢ ἀπορρίψατε τὴν πλάνην ὅτι ἡ ζωὴ καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξηγεῖται διὰ τῆς Ἐξελίξεως.***

Ὑπάρχει ἓν ἀκόμη ἐπιχείρημα. Ἠξεύρετε ὅτι ἡμεῖς οἱ ἰατροὶ διαρκῶς συζητοῦμεν διαφόρους θεωρίας, καὶ τοῦτο εἶναι ὠφέλιμον, διότι ἐκ τῆς συζητήσεως τῶν ὑποθετικῶν αἰτίων τῶν νόσων καὶ τῶν προτεινομένων θεραπειῶν προκύπτει ἔρευνα, πειραματισμός, ζωή. «Ἂς δοκιμάσω,» λέγει ὁ ἰατρός, «τὴν θεραπείαν ἐκείνην εἰς τὴν νόσον ταύτην.» Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο λέγω καὶ ἐγώ·«***Δοκιμάσατε τὸν Χριστιανισμόν***». Καὶ ἂν κανεὶς μοὶ ἀπεδείκνυεν ὅτι εἶναι ἀβάσιμα τὰ ἐπιχειρήματά μου, πάλιν θὰ τῷ ἔλεγον «Δοκιμάσατε!» Καὶ τολμῶ νὰ εἴπω ἀδιστάκτως ὅτι ἡ ***Χριστιανικὴ πίστις***, ὀρθῶς δοκιμαζομένη, ***οὐδέποτε διαψεύδει τὰς προσδοκίας τοῦ δοκιμάζοντος αὐτήν***. Ὥστε, ἀφοῦ ἐξαντλήσῃ ὅλα τὰ ἄλλα ἐπιχειρήματα, ὁ εἰλικρινῶς καὶ μετὰ πόθου ἀναζητῶν τὴν ἀλήθειαν, ἂς ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς μικρὸν παιδίον, ἂς δοκιμάσῃ τὸν Χριστιανισμὸν πλησιάζων πρὸς τὸν Χριστόν, καὶ ἀσφαλῶς θὰ ἀνακαλύψῃ εἰς Αὐτὸν τὴν ***θαυμασιωτάτην ἀποκάλυψιν***, ἥτις ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Θὰ μάθῃ ***πῶς πρέπει νὰ ζήσῃ καὶ πῶς νὰ ἀποθάνῃ***. Θὰ μάθῃ πῶς διὰ τῆς ταπεινώσεως φθάνει τις εἰς τὴν γνῶσιν ἑαυτοῦ, καὶ θὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι ἡ ζωὴ τῆς ***αὐτοθυσίας***, τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ ὁ Χριστός, ἡ ζωὴ τῆς ***ὑπηρεσίας*** καὶ τῆς ***ἀγάπης*** ἐξαγοράζεται πολὺ εὐθηνὰ ἀντὶ τοῦ τιμήματος, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ Ἐκεῖνος· καὶ ὅτι αὕτη εἶναι ἡ ***μόνη ζωή***, ἡ ὁποία δύναται νὰ ὀνομασθῇ ***ζωὴ πραγματική***.

ΤΑ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙΑ

Καὶ ἐφέτος, ἂν καὶ ὁμολογουμένως εἰς μικροτέραν τοῦ συνήθους ἔκτασιν, ἔλαβον χώραν αἱ γελοῖαι καὶ εὐτελεῖς ἑορταί, δι᾽ ὧν Χριστιανοί τινες λεγόμενοι ζητοῦν νὰ ἱκανοποιηθοῦν ἐκ τῶν προτέρων διὰ τὴν ἐπικειμένην νηστείαν τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Ἡ συνήθεια αὕτη δὲν εἶναι Ἑλληνική, ἀλλ᾽ εἰσήχθη ἐκ τῶν λατινικῶν χωρῶν καὶ ἰδίως ἐξ Ἰταλίας, ὅπου ἐγεννήθη κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Εἶναι

δὲ συνήθεια ὄχι μόνον ἀναξία ἔθνους σοβαροῦ καὶ ἀνθρώπων σεβομένων τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν ἀξιοπρέπειαν, ἀλλὰ καὶ ἀντιχριστιανικὴ καὶ ἐξευτελιστικὴ διὰ κοινωνίαν Χριστεπώνυμον. Αὐτὴ αὕτη ἡ ἰδέα, ἐξ ἧς πηγάζει ἡ συνήθεια αὕτη, ὅτι δηλαδὴ προκειμένου ο Χριστιανὸς νὰ ἐπιτελέσῃ ἓν καθῆκον, τὸ ὁποῖον τῷ ἐπιβάλλει ἡ Ἐκκλησία του καὶ νὰ ὑποστῇ δι᾿ ὀλίγας ἑβδομάδας τὴν στέρησιν εἰδῶν τινων φαγωσίμων, πρέπει προκαταβολικῶς ν᾿ ἀποζημιωθῇ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου καθήκοντος, παραδιδόμενος εἰς διασκεδάσεις ἀνοήτους καὶ τρελλάς, πολλάκις δὲ καὶ ἀσέμνους, εἶναι ἰδέα ἐντελῶς ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν ἀληθῆ Χριστιανισμόν. Ἐὰν Χριστιανός τις πιστεύῃ ὅτι ἡ νηστεία (ἢ ἡ ἀλλαγὴ διαίτης, ἂν θέλετε) τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς τῷ ἐπιβάλλεται ὡς θρησκευτικὸν καθῆκον, τὸ νὰ ζητῇ προκαταβολικῶς ἀντιστάθμισμα διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοννος τούτου εἶναι πρᾶξις ἀναιροῦσα καὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ὠφέλειαν τῆς νηστείας ἐκείνης. Ἀφίνομεν τὸ ὅτι ἡ νηστεία τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, δι᾿ ἣν ζητεῖται ἡ προκαταβολικὴ αὕτη «ἀποζημίωσις», δὲν φυλάττεται πλέον ὑπὸ τοῦ πλείστου μέρους τῶν ριπτομένων μὲ τόσην ζέσιν εἰς τὴν ἀποκρηάτικην ἀκολασίαν, εἰμὴ δι᾿ ὀλίγας μόνον ἐκ τῶν 48 ἡμερῶν τῆς τεταγμένης νηστείας. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ νηστεύσουν καὶ ὅλας τὰς 48 ἡμέρας, πάλιν ἡ ἰδέα τῆς «ἀποζημιώσεως» εἶναι ἀπάρνησις αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας.

Πότε ἐπὶ τέλους θὰ ἐξυπνήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἀπὸ τὴν διεστραμμένην ταύτην ἀντίληψιν τοῦ Χριστιανισμοῦ; Δυστυχῶς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι τεταγμένοι εἰς τὸ νὰ διδάσκουν τὸν λαὸν τὰς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, σιωποῦν καὶ ἀδρανοῦν. Οὐδέποτε, ἀφ᾿ ἧς ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας ζῇ, ἐνθυμεῖται τὴν παραμικρὰν διαμαρτυρίαν ἢ ἀντίδρασιν τοῦ Ὀρθοδόξου κλήρου κατὰ τοῦ ἀντιχριστιανικοῦ τούτου ξενικοῦ ἐθίμου τῶν Καρναβαλίων. Οὐδέποτε ἤκουσεν ἓν κἂν κήρυγμα ἐκ μέρους κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ ἱεροκήρυκος, ἀποβλέπον εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ λαοῦ περὶ της ἠθικης ἀπρεπείας καὶ πνευματικης ἀναξιότητος τῶν διασκεδάσεων τούτων τῶν Ἀποκρέω. Οὐδὲν θρησκευτικὸν περιοδικὸν παρ᾿ ἡμῖν ἐξεστράτευσέ ποτε κατὰ τῶν ἀξιοθρηνήτων τούτων ἑορτῶν. Πῶς λοιπὸν θέλομεν ὁ λαὸς οὗτος νὰ γνωρίζῃ τί ἐστι Χριστιανισμός, ὅταν δὲν διδάσκεται καὶ δὲν νουθετεῖται ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων πρὸς τοῦτο; Καὶ τοιουτοτρόπως βαθμηδὸν ἐρριζώθη ἡ φαῦλος αὕτη συνήθεια τῶν καρναβαλίων εἰς τὴν κοινωνίαν μας — εὐτυχῶς ἀκόμη μόνον εἰς τὰς Ἀθήνας καί τινας ἄλλας πόλεις τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, οὐχὶ δὲ εἰς τὰ χωρία καὶ οὐχὶ εἰσέτι εἰς τὴν Νέαν Ἑλλάδα.

Ὑπάρχει ἀκόμη καιρός, ὅπως καταπολεμηθῇ τὸ ἀηδὲς τοῦτο ἔθιμον εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς τὰς ὀλίγας πόλεις, ἔνθα εἰσεχώρησεν. Οἱ πατέρες μας, οἱ ζήσαντες πλησιέστερον πρὸς τοὺς περιωρισμένους μὲν ἀλλὰ καὶ σεμνοὺς καὶ ἠθικοὺς θεσμοὺς τῆς δουλείας, δὲν ἐγνώριζον τὰ μασκαρεύματα, τὰς ἀκολασίας καὶ τὰς ἀναξιοπρεπείας τῶν Καρναβαλίων. Δυνάμεθα δὲ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν προτέραν σεμνότητα τῶν ἠθῶν καὶ τὴν κοινωνικὴν εὐπρέπειαν τῶν πατέρων μας. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο χρειάζεται νὰ γίνῃ σοβαρὰ ἐργασία διδασκαλίας καὶ Χριστιανικῆς μορφώ-

σεως τοῦ λαοῦ διὰ τοῦ καθαροῦ καὶ ἀμιγοῦς Εὐαγγελίου. Τοῦτο εἶναι πρωτίστως ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τοῦτο πρέπει νὰ ἐπιδοθῇ ὁ κλῆρος καὶ ἡ ἱεραρχία αὐτῆς, ἀντὶ νὰ κατατρίβεται εἰς ραδιουργίας καὶ διαμάχας περὶ πατριαρχικῶν ἐκλογῶν καὶ ἐπισκοπικῶν θρόνων. Ἄλλως θὰ ἐφαρμόζηται εἰς αὐτοὺς τὸ τοῦ Ἰεζεκιήλ· «Οὐαὶ εἰς τοὺς ποιμένας τοῦ Ἰσραήλ, οἵτινες βόσκουσιν ἑαυτοὺς καὶ οὐχὶ τὰ ποίμνια! Σεῖς τρώγετε τὸ πάχος καὶ ἐνδύεσθε τὸ μαλλίον καὶ σφάζετε τὰ παχέα· δὲν βόσκετε τὸ ποίμνιον. Δὲν ἐνισχύσατε τὸ ἀσθενὲς καὶ δὲν ἰατρεύσατε τὸ κακῶς ἔχον καὶ δὲν ἐπεδέσατε τὸ συντετριμμένον καὶ δὲν ἐπανεφέρατε τὸ πεπλανημένον καὶ δὲν ἐζητήσατε τὸ ἀπολωλός· ἀλλ' ἐν βίᾳ καὶ ἐν σκληρότητι ἐδεσπόζετε ἐπ' αὐτά. . . . . Οὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός· Ἰδού, ἐγὼ θέλω ἐκζητήσει τὰ πρόβατά μου ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν» (Ἰεζεκ. λδ' 1—16).

ΤΟ ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Διήγημα τῶν ἡμερῶν τοῦ Νέρωνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

(Συνέχεια)

Στραφεὶς καὶ ὁ Μάρκος, ἤρχισε νὰ βαδίζει πρὸς τὸ διοικητήριον, βυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις του. Πράγματι ἡ διαταγὴ τοῦ αὐτοκράτορος ἦτο ρητή — πρέπει νὰ ἐξοντώσῃ τοὺς Χριστιανούς, ἄνδρας, γυναῖκας, παιδία·—καὶ ἂν αὐτὴ ἡ ὡραία καὶ ἀθῴα κόρη ἀποδειχθῇ ὅτι εἶναι Χριστιανή; Τί πρέπει τότε νὰ κάμῃ;

Ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὸν προέφθασεν ὁ στρατιώτης, τὸν ὁποῖον εἶχε στείλει κατόπιν τοῦ Φαβίου καὶ τῆς Βιργινίας, καὶ ὁ ὁποῖος ἤρχετο τρέχων.

— «Κύριε διοικητά!» εἶπεν ἀσθμαίνων.

— «Τί τρέχει; Λέγε!»

— «Ἐγύρισα πάλιν, ὅπως μὲ διετάξατε, εἰς ἐκεῖνο τὸ σπίτι καὶ ἐστάθην εἰς ἀπόστασιν καὶ ἐκύτταζα τὴν ἐξώθυραν. Αἴφνης τὴν βλέπω καὶ ἀνοίγεται σιγὰ σιγὰ καὶ βγαίνει ἕνα παιδὶ ἕως δέκα δώδεκα ἐτῶν, τὸ ὁποῖον ἀφοῦ ἐκύτταξε γύρω του, ἔκαμε νεῦμα πρὸς κάποιον ἐντὸς τῆς θύρας, καὶ εὐθὺς ἐβγῆκεν ἐκείνη ἡ κόρη ἡ Βιργινία, καὶ ἐξεκίνησαν οἱ δύο μαζὺ πρὸς τὰ ἐδῶ. Τότε ἐγὼ ἐπῆρα ἕναν πλάγιον δρόμον καὶ τοὺς ἐπροσπέρασα. Καὶ ἰδού, αὐτοὶ εἶναι ποῦ ἔρχονται!» Καὶ ἔδειξε πρὸς τὸ βάθος τῆς ὁδοῦ τὴν Βιργινίαν καὶ τὸ παιδίον. Ὁ Μάρκος ἔκαμε νεῦμα πρὸς τὸν στρατιώτην καὶ οἱ δύο ἐτραβήχθησαν ὄπισθεν ἑνὸς ἀγάλματος ἐκεῖ πλησίον, διὰ νὰ μὴ τοὺς ἴδῃ ἡ πλησιάζουσα κόρη. Τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον αὐτὴ ἐκράτει ἐκ τῆς χειρός, ἦτο εὔρωστον καὶ ὡραῖον, μὲ πρόσωπον ἀνοικτὸν καὶ βλέμμα θαρραλέον καὶ συμπαθές. Ἡ Βιργινία εἶχε σκεπάσει τὴν κεφαλήν της μὲ τὸν πέπλον της καὶ συνωμίλει χαριέντως μὲ τὸ παιδίον. Καθὼς ἐπλησίασαν πρὸς τὸ ἄγαλμα, ἐστάθη καὶ λέγει πρὸς τὸν συνοδόν της·

— «Τώρα νὰ γυρίσῃς, Στέφανε· ἀπ' ἐδῶ καὶ πέραν δὲν φοβοῦμαι νὰ πάω μόνη μου.»

— «Ὄχι, Βιργινία», ἀπήντησε τὸ παιδίον· «θὰ σὲ συνοδεύσω ἕως τὸ σπίτι σου. Οἱ δρόμοι σήμερα δὲν εἶναι ἀσφαλεῖς.»

Ὁ Μάρκος ἐξῆλθεν ἀπὸ ὄπισθεν τοῦ ἀγάλματος καὶ τοὺς ἐπλησίασε, λέγων·

— «Καλὰ λέγεις, παιδί μου· ἀλλὰ μήτε καὶ διὰ σὲ εἶναι ἀσφαλεῖς.»

Ἡ Βιργινία, ἰδοῦσα τὸν Μάρκον, ἐταράχθη καὶ ἐκοκκίνησε, λαβοῦσα δὲ τὸ παιδίον πάλιν ἐκ τῆς χειρός, ἐκινήθη νὰ φύγῃ, λέγουσα·

— «Ἔλα, Στέφανε, πᾶμε.»

— «Ἐπίτρεψον, κυρία, νὰ σὲ συνοδεύσω», εἶπε τότε ὁ Μάρκος μὲ πολλὴν εὐγένειαν· «ὅπως εἶναι τὰ πράγματα σήμερον, αὐτὸ τὸ παιδάκι δὲν 'μπορεῖ νὰ σὲ προστατεύσῃ.»

— «Σὲ εὐχαριστῶ, κύριε,» ἀπήντησεν ἡ Βιργινία ὀπισθοχωροῦσα, «ἀλλὰ δὲν χρειάζομαι τὴν προστασίαν σου.»

— «Μὲ φοβεῖσαι, κυρία;» ἠρώτησε τότε ὁ Μάρκος σκυθρωπάζων.

— «Μὲ εἶπαν νὰ σὲ ἀποφεύγω,» ἀπήντησεν αὐτή.

— «Ποῖος; Ὁ γέρων διδάσκαλός σου;»

— « Αὐτὸς — καὶ ἄλλοι,» εἶπεν ἡ Βιργινία, καὶ τὸν ἐκύτταξε κατὰ πρόσωπον μὲ βλέμμα λυπηρόν.

Ὁ Μάρκος ἐσιώπησε διὰ μίαν στιγμὴν καὶ ἔπειτα εἶπε, μειδιῶν·

— «Ἆ! ὥστε χαίρω κακὴν φήμην;»

— «Μάλιστα,» ἀπήντησεν ἡ κόρη χαμηλοφώνως. Καὶ ὁ Μάρκος ὑπεκλίθη μὲ εἰρωνικὸν χαμόγελων·

— «Ἴσως ἔχουν δίκαιον, ἴσως ἔχουν ἄδικον. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι δὲν ἔδωσα ποτὲ προσοχὴν εἰς τὸ ζήτημα. Σήμερον ὅμως διὰ πρώτην φορὰν ἐξύπνησα ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν μου αὐτήν. Θέλεις νὰ μάθῃς τὸ διατί;»

— «Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει, κύριε,» ἀπήντησεν ἡ κόρη, «ἄφησέ με παρακαλῶ νὰ περάσω.»

— «Μά, δὲν 'μπορῶ νὰ σὲ ἀφήσω νὰ πᾶς χωρὶς προστασίαν.»

Καθὼς ἔλεγεν ὁ Μάρκος αὐτὰς τὰς λέξεις, εἶδεν ἐρχόμενον τὸν Τιγελλῖνον, συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ κατασκόπου Περεγρίνου. Καθὼς ἐπλησίαζον, ὁ κατάσκοπος εἶπε χαμηλοφώνως πρὸς τὸν Τιγελλῖνον·

— «Αὐτὴ εἶνε ἡ κόρη, ἐξοχώτατε!»

Ὁ στρατοπεδάρχης ἐπλησίασε τότε τὸν Μάρκον καὶ τῷ εἶπε μὲ ψυχρὰν τυπικότητα·

— «Ποία εἶναι αὐτὴ ἡ γυναῖκα, κύριε διοικητά;»

Ὁ Μάρκος τὸν ἐκύτταξε μὲ βλέμμα ἀγέρωχον καὶ ἀπήντησε λακωνικῶς·

— «Ἡ κυρία αὐτὴ ὀνομάζεται Βιργινία.»

Ὁ Τιγελλῖνος προσέβλεψε μὲ περιφρόνησιν τὴν κόρην καὶ ἐξηκολούθησεν·

— «Ὁ ἄνθρωπος ἀπ᾽ ἐδῶ τὴν καταγγέλλει ὡς Χριστιανήν. Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύῃ, τότε ἔχεις καθῆκον νὰ τὴν συλλάβῃς.»

Ὁ Μάρκος ἔκαμε χειρονομίαν ὀργῆς καὶ ἔθεσε τὴν χεῖρά του εἰς τὴν λαβὴν τοῦ ξίφους του, ὥστε ὁ κατάσκοπος ὠπισθοχώρησεν ἔντρομος καὶ αὐτὸς ὁ Τιγελλῖνος ὠχρίασεν ὀλίγον. Ἀλλ᾽ ὁ Μάρκος προσβλέψας τὴν Βιργινίαν, εὐθὺς συνεκράτησε τὴν ὀργήν του καὶ εἶπεν ἁπλῶς μὲ ψυχρότητα·

— «Ἔσο βέβαιος, κύριε στρατοπεδάρχα, ὅτι γνωρίζω τὸ καθῆκόν μου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα . . . . καὶ πρὸς τὸν ἑαυτόν μου!»

Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν στρατιώτην, τοῦ εἶπε·

— «Συνόδευσε τὴν κυρίαν εἰς τὸ σπίτι της.»

Ἡ ἤρεμος αὐτὴ στάσις τοῦ Μάρκου ἐξώργισε τὸν Τιγελλῖνον, ὅστις ἀνεφώνησε·

— «Πρόσεχε, Μάρκε! Ἂν ἀμελῇς τὰς διαταγὰς τοῦ Καίσαρος. . . »

— «Ἀρκεῖ, κύριε στρατοπεδάρχα!» τὸν διέκοψεν ὁ Μάρκος. «Ὡς διοικητὴς τῆς πόλεως εἶμαι ὑπεύθυνος ὄχι πρὸς σέ, ἀλλὰ πρὸς τὸν Καίσαρα μόνον!»

Καὶ τοῦ ἔστρεψε τὰ νῶτα. Ἀποτεινόμενος τότε πρὸς τὴν Βιργινίαν μὲ σεβασμὸν εἶπε·

— «Χαῖρε, κυρία! ὁ στρατιώτης αὐτὸς θὰ ἦναι ὑπόλογος διὰ τὴν ἀσφάλειάν σου!»

Καὶ ἐνῷ ἀπεμακρύνετο αὐτὸς ἐκεῖθεν, ἡ Βιργινία καὶ ὁ Στέφανος, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ στρατιώτου, ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των πρὸς τὴν κατοικίαν τῆς κόρης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ΄.

Ὁ Μάρκος ἐπέστρεψεν εἰς τὸ διοικητήριον συλλογισμένος καὶ ἀμηχανῶν. Ἐντὸς δύο ὡρῶν εἶχον συμβῆ πράγματα, τὰ ὁποῖα τὸν ἀνεστάτωσαν ψυχικῶς. Καθ᾽ ὅλην του τὴν ζωὴν (καὶ ἦτο τότε 27 ἐτῶν) εἶχε γνωρίσει πολλὰς γυναῖκας πάσης τάξεως καί, ὡς νεανίας πλούσιος καὶ ὡραῖος, ἦτο περιζήτητος μεταξὺ αὐτῶν· ἐν τούτοις πρὸς καμμίαν γυναῖκα δὲν εἶχεν αἰσθανθῆ ἔρωτα ἢ κλίσιν καὶ διὰ πρώτην φορὰν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ἄγνωστος αὕτη κόρη εἶχε συγκλονίσει τὴν καρδίαν του διὰ τῆς ἁπλῆς ὡραιότητος καὶ σεμνότητός της. Καὶ αὐτὴ ἦτο Χριστιανή! Τοῦτο καθ᾽ ἑαυτὸ δὲν τὸν ἐπείραζε, διότι αὐτός, ὅπως καὶ οἱ περισσότεροι τότε Ρωμαῖοι τῶν ἀνωτέρων τάξεων, δὲν ἐπίστευεν εἰς τίποτε. Ἀλλὰ πῶς νὰ τὴν προστατεύσῃ κατὰ τοῦ διωγμοῦ; Καὶ μάλιστα τώρα, ὅπου τὴν ἐγνώριζε καὶ τὴν κατεδίωκεν ὁ πανίσχυρος Τιγελλῖνος; Τοῦτο ἐβασάνιζε τὴν σκέψιν τοῦ Μάρκου. Καὶ διὰ τοῦτο ἀνυπομόνως ἐπερίμενε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ στρατιώτου, διὰ νὰ μάθῃ ποῦ κατοικεῖ ἡ κόρη, ἥτις τώρα τῷ ἦτο τόσον πολύτιμος.

Ἀφοῦ ἐπερίμενεν ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν, ἐκάλεσε τὸν ἑκατόνταρχον Κορνήλιον καὶ τὸν ἠρώτησεν ἂν ὁ στρατιώτης εἶχεν ἐπανέλθει. Ἀλλ᾽ ἡ ἀπάντησις ἦτο ἀρνητική. Τέλος, μετὰ πολλὴν ὥραν ἔφθασεν ὁ στρατιώτης καὶ εἰσήχθη ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου ἐνώπιον τοῦ Μάρκου, ὅστις ἔσπευσε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ τί ἀπέκαμε.

— «Συνώδευσα τὴν κόρην καὶ τὸ παιδὶ ἕως εἰς τὸ σπίτι της, κύριε διοικητά· ἀλλὰ ἦτο μακρυά, πρὸς τὸν Ἀβεντῖνον λόφον, καὶ δι᾽ αὐτὸ ἄργησα.»

— «Δὲν τὴν ἠνώχλησε κανεὶς στὸν δρόμον σας;»

— «Ὄχι, κύριε διοικητά, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι μᾶς ἀκολούθησεν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Τεγελλίνου, διότι ὅταν ἐγύρισα νὰ ἐπιστρέψω, τὸν εἶδα κρυμμένον εἰς μίαν γωνίαν τοῦ δρόμου.»

— «Καὶ μὲ ποῖον κατοικεῖ αὐτὴ ἡ κυρία;»

—«Κάθεται μόνη της, μὲ μίαν ὑπηρέτριαν».

— «Καλά· πήγαινε·» Καὶ ὁ στρατιώτης χαιρετήσας ἐξῆλθε. Τότε ἐστράφη ὁ Μάρκος πρὸς τὸν ἔμπιστόν του Κορνήλιον.

— «Κορνήλιε, αὐτὴν τὴν κόρην τὴν ἐγλύτωσα σήμερον, ὡς γνωρίζεις, ἀπὸ τὴν μανίαν τοῦ ὄχλου. Πρέπει νὰ τὴν γλυτώσω καὶ ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ Τιγελλίνου, ὁ ὁποῖος, ἂν ἐμπορῇ, θὰ τὴν συλλάβῃ. Θὰ πάω ἀμέσως νὰ τῆς εἰπῶ νὰ κρυφθῇ κἄπου.»

— «Ἐξοχώτατε, συγγνώμην· ἀλλὰ εἶναι φρόνιμον νὰ φανῇς ἐσύ ; Γνωρίζεις πόσον σὲ φθονεῖ ὁ Τιγελλῖνος· ἐὰν εὕρισκεν εὔλογον ἀφορμήν, θὰ σὲ ἐσυκοφάντει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα,» ἀπεκρίθη ὁ Κορνήλιος, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀφωσιωμένος πρὸς τὸν Μάρκον.

— «Τὸ γνωρίζω, φίλε μου, ἀλλὰ θὰ φανῶ ἐγὼ πειὸ πονηρὸς ἀπ' αὐτόν. Θὰ εὕρω τρόπον νὰ ἰδῶ τὴν κόρην αὐτὴν ἀμέσως καὶ χωρὶς νὰ μὲ ἀντιληφθῇ κανείς. Ἐσὺ πάρε μερικοὺς στρατιώτας καὶ ἀκολούθησέ με ἀπὸ μακρυὰ καὶ ἔσο ἕτοιμος εἰς δεδομένην στιγμὴν νὰ μὲ συνδράμῃς. Πᾶμε, σπεῦσον !»

— «Πηγαίνω, κύριε διοικητά», ἀπήντησεν ὁ πειθαρχικὸς στρατιώτης, διὰ τὸν ὁποῖον ἡ διαταγὴ τοῦ ἀνωτέρου του ἦτο ὁ ὑπέρτατος νόμος.

(ἀκολουθεῖ).

ΔΙΕΘΝΗ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

διὰ τὸν μῆνα Φεβρουάριον 1922.

Κυριακή, 6 Μαρτίου.

Ὁ Θεὸς ἐλεοῖ τὴν Νινευῆ (Ἰωνᾶ γ' 1—δ' 11).

Ἐποχή : Περὶ τὸ 830 πρὸ Χριστοῦ.

α) Ἡ παρακοὴ τοῦ Ἰωνᾶ (κεφ α' καὶ β').

β) Τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἡ μετάνοια τῆς Νινευῆ (κεφ. γ').

γ) Ἡ δυσαρέσκεια τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ Θεοῦ (κεφ. δ').

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωνᾶ δὲν εἶναι ἀλληγορία, καθὼς μερικοὶ τὴν ἐθεώρησαν. Ὁ Ἰωνᾶς ἦτο ἱστορικὸν πρόσωπον, προφήτης τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ Ροβοὰμ τοῦ Β' (Β' Βασιλέων ιδ' 25). Τὸ βιβλίον τοῦ Ἰωνᾶ διδάσκει δύο μεγάλας ἀληθείας : Πρῶτον, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ πάντα τὰ λογικά Του πλάσματα. Δεύτερον, ὅτι δὲν θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ τὸν φέρῃ εἰς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν καὶ ἐπιστροφήν. Τὸ πρῶτον ἐστρέφετο κατὰ τῆς ὑπερηφανείας τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἵτινες ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς τὸν μόνον περιούσιον λαὸν τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ ὅλους τοὺς ἄλλους λαοὺς ὡς ἀποκεκλεισμένους ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διέταξε τὸν Ἰσραηλίτην τοῦτον προφήτην νὰ ὑπάγῃ νὰ κηρύξῃ τὸ θέλημά Του πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους Νινευΐτας, οἵτινες ὡς Ἀσσύριοι ἦσαν μάλιστα οἱ κυριώτεροι ἐχθροὶ τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους. Ὁ Ἰωνᾶς ἦτο ὁ πρῶτος ἱεραπόστολος, ὅστις ποτὲ ἐστάλη πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρας. Ἴσως ὁ Ἰουδαϊκός του πατριωτισμὸς καὶ φανατισμὸς τὸν ἔκαμε νὰ παρακούσῃ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ σειρᾶς μεγάλων περιπετειῶν τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐντολήν. Ὅταν δὲ βραδύτερον δυσηρεστήθη ὁ Ἰωνᾶς διὰ τὴν κολοκύνθην, ὁ Θεὸς τῷ λέγει· «Καὶ ἐγὼ δὲν ἔπρεπε νὰ λυπηθῶ ὑπὲρ τῆς Νινευῆ, τῆς πόλεως τῆς μεγάλης ;»

Τὸ δεύτερον μάθημα, τῆς ἐπιθυμίας τοῦ Θεοῦ ὅπως ὁ ἁμαρτωλὸς μετανοήσῃ καὶ ἐπιστραφῇ καὶ ζήσῃ (Ἰεζεκιὴλ λγ' 11), ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον (Ἰωάν. γ' 16).

Ἡ Νινευῆ ἦτο «πόλις μεγάλη σφόδρα ὁδοῦ τριῶν ἡμερῶν,» δηλ. ἐχρειάζοντο τρεῖς ἡμέραι διὰ νὰ κάμῃ τις τὸν γῦρον τῶν τειχῶν της. Τοῦτο δὲν εἶναι ὑπερβολή. Ὁ ἀρχαιολόγος Ρώλινσον ὑπολογίζει τὴν ἔκτασιν τῶν σημερινῶν ἐρειπίων τῆς Νινευῆ εἰς 216 τετραγωνικὰ μίλια, ἤτοι ἕνα τετράγωνον, τοῦ ὁποίου ἑκάστη πλευρὰ ἔχει μῆκος 15 μιλίων (25 χιλιομέτρων σχεδόν). Καὶ ὅμως ἡ τεραστία αὐτὴ πόλις εὐθὺς ἐπίστευσεν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ ξένου Ἰωνᾶ καὶ μετενόησεν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῆς· ἐνῷ ἡ Ἰερουσαλὴμ ἐφόνευε τοὺς προφήτας, ἐλιθοβόλει τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Θεοῦ καὶ τέλος ἐσταύρωσε τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Δικαίως ὅθεν λέγει ὁ Χριστὸς ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως οἱ Νινευῖται θὰ κατακρίνουν τοὺς ἀπίστους καὶ σκληροτραχήλους Ἰσραηλίτας (Ματθ. ιβ′ 41).

Κυριακή, 13 Μαρτίου.

Ὁ Ἀμὼς κηρύττει πρὸς τὸν Ἰσραὴλ (Ἀμὼς ς′ 1—8)

Ἐποχή : Ἐπὶ βασιλέως Ροβοὰμ τοῦ Β (832—972 π. Χρ.).

Τὸ βιβλίον τοῦ Ἀμὼς διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα : 1) Προλέγει τὴν τιμωρίαν τῆς Συρίας, Φιλισταίας, Φοινίκης, Ἐδώμ, Ἀμμών, Μωὰβ καὶ τοῦ Ἰούδα (κεφ. α′ καὶ β′). 2) Προλέγει τὴν καταστροφὴν τοῦ Ἰσραὴλ (κεφ. γ′—ς′). 3) Ἐξηγεῖ τὴν καταστροφὴν ταύτην διὰ σειρᾶς ὁραμάτων καὶ παραβολῶν (κεφ. ζ′—θ′).

Ἡ προκειμένη περικοπὴ στιγματίζει τὴν μαλθακότητα, τὴν τρυφηλότητα, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἠθικὴν ἀναισθησίαν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἀπειλεῖ τοὺς Ἰσραηλίτας μὲ τὴν καταστροφὴν τῆς χώρας των.

Δυστυχῶς, ἐνῷ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐποχὴν οἱ ἀλλόφυλοι Νινευῖται, ὡς εἴδομεν, ἐδέχθησαν τὴν προειδοποίησιν τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Ἰωνᾶ καὶ ἐταπεινώθησαν ἐνώπιον ἑνὸς Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἴσως διὰ πρώτην φορὰν ἤκουον, ὁ σύγχρονος βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὁ λαός του ἐκώφευσαν εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀμὼς καὶ τὸν ἐκακοποίησαν τόσον ἀγρίως, ὥστε ἀπέθανεν (Ματθ. η′ 11).

Κυριακή, 20 Μαρτίου.

Ἡ καταστροφὴ τοῦ Ἰσραὴλ (Β′ Βασιλ. ιζ′ 1—18).

Ἐποχή : 722 π. Χρ.

Ἑκατὸν ἔτη μετὰ τὸν Ἀμὼς ἐπῆλθεν ἡ καταστροφή, τὴν ὁποίαν οὗτος προεφήτευσε, καὶ οἱ Ἀσσύριοι, νικήσαντες τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀπήγαγον αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, εἰς δὲ τὴν γῆν Ἰσραὴλ καὶ τὴν Σαμάρειαν ἐστάλησαν ἔποικοι Ἀσσύριοι νὰ κατοικήσουν ἐκεῖ ἀντὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ τοῦ λοιποῦ ἐξαφανίζεται τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραήλ. Σπάνια εἶναι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου τὰ παραδείγματα τοιούτου ἀθρόου ἀναγκαστικοῦ μετοικισμοῦ ἑνὸς λαοῦ ἀπὸ τῆς πατρίδος του εἰς ἄλλην χώραν. Καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτήν, τὴν σκληρὰν ταύτην τύχην ὑπέστη ἕνας λαὸς ὄχι τυχαῖος, ἀλλ᾽ ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὴν ὑπέστη, διότι ἐγκατέλειψε τὸν Θεόν, καὶ ἐστράφη κατόπιν ἄλλων θεῶν καὶ ἐκυλίσθη εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν, ὄχι ἅπαξ ἢ δὶς ἢ δεκάκις, ἀλλὰ σχεδὸν συνεχῶς ἐπὶ 240 ἔτη. Ἑκατὸν τριάκοντα δύο ἔτη βραδύτερον ἔπαθεν ὁμοίαν συμφορὰν τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα, τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἀπήχθησαν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν.

Οὕτως ὁ Θεός, ἀφοῦ μακροθυμήσῃ καὶ ὑπομείνῃ καὶ νουθετήσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ὅπως μετανοήσῃ καὶ ἐγκαταλίπῃ τὴν πονηρὰν αὐτοῦ ὁδόν, ἐπὶ τέλους ἐπιβάλλει εἰς αὐτὸν τὰς συνεπείας καὶ τὴν ποινὴν τῆς ἁμαρτίας καὶ σκληροκαρδίας του. Ὁμοίως ἀπορρίπτει πάντα ὀνομαζόμενον Χριστιανόν, οὗτινος τὰ ἔργα καὶ ὁ βίος δὲν συνάδουσι πρὸς τὰ παραγγέλματα τοῦ Χριστοῦ.

Κυριακή, 27 Μαρτίου.

Ἀναθεώρησις τῶν μαθημάτων τῆς α′ τριμηνίας.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΤΗΛΗ

Τὰ σημάδια τῶν προβάτων

«Ἐγώ εἶμαι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ βάλλει ὑπὲρ τῶν προβάτων» (Ἰωάν. ι΄ 11).

Ὅπως κάθε ποιμὴν ἔχει ἕνα ποίμνιον, ἔτσι ἔχει καὶ ὁ Χριστὸς τὰ πρόβατά του. Θὰ ἔχετε ἴδει ἕνα ποίμνιον, παρετηρήσατε δὲ ὅτι ὁ ποιμὴν πηγαίνει ἐμπρὸς καὶ φωνάζει τὰ πρόβατα, ἐκεῖνα δὲ γνωρίζουν τὴν φωνὴν του καὶ τὸν ἀκολουθοῦν. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Χριστὸς ὁδηγεῖ τὸ ποίμνιόν του, δηλαδὴ τοὺς πιστοὺς Χριστιανούς.

Εἰς κάθε ποίμνιον, ὅλα τὰ πρόβατα ἔχουν σημάδια, ὥστε νὰ τὰ γνωρίζῃ ὁ ποιμήν. Τὰ σημάδια, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἶναι μὲ χρῶμα ἐπάνω εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ προβάτου καὶ χρησιμεύουν διὰ νὰ μὴ χαθοῦν, ὅταν ἀποπλανηθοῦν καὶ ἀνακατευθοῦν μὲ τὰ πρόβατα ἄλλου ποιμνίου. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ. Κάθε πρόβατον Αὐτοῦ ἔχει δύο σημάδια. Ἠξεύρετε ποῖα εἶναι;

Τὸ πρῶτον εἶναι γραμμένον μὲ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Κάθε πρόβατον τῆς ποίμνης τοῦ Χριστοῦ ἦτο ἄλλοτε ἀκάθαρτον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλ᾽ ἐκαθαρίσθη διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Διὰ τοῦτο οἱ ἅγιοι εἰς τὸν οὐρανὸν ψάλλουν: «Εἰς τὸν ἀγαπήσαντα ἡμᾶς καὶ καθαρίσαντα ἐν τῷ αἵματι Αὐτοῦ, εἰς Αὐτὸν ἔστω δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.»

Τὸ δεύτερον σημάδι εἶναι γραμμένον ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Δὲν εἶναι σημάδι, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἐξωτερικῶς, ὅπως εἰς τὸ μαλλὶ τοῦ προβάτου, ἀλλ' εἶναι ἐσωτερικόν, εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας, ὅπου μόνον τοῦ Θεοῦ ὁ ὀφθαλμὸς δύναται νὰ ἴδῃ. Εἶναι ***νέα καρδία.*** «Θέλω δώσει εἰς ἐσᾶς νέαν καρδίαν». Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον δίδει αὐτήν. Ἔχετε τοιαύτην καρδίαν σεῖς, παιδιά μου;

Ἕνα παιδίον, τὸ ὁποῖον ἦτο ἕνα ἀρνάκι εἰς τὴν ποίμνην τοῦ Χριστοῦ, εἶχεν ἕνα μικρὸν φίλον, ὁ ὁποῖος μίαν ἡμέραν τοῦ εἶπεν ἕνα ψεῦμα. Τὸν ἐπέπληξε διὰ τοῦτο καὶ τοῦ εἶπεν, ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ νὰ παίξῃ ἄλλοτε μαζύ του, ἕως οὗ μετανοήσῃ καὶ γείνῃ καλλίτερος.

«Καὶ πῶς θὰ ξεύρῃς ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἤρχισε νὰ γίνεται καλλίτερος;» τὸν ἠρώτησεν ἡ μητέρα του.

«Θὰ ἴδω ἀμέσως μερικὰ σημεῖα», ἀπήντησεν ὁ μικρός.

«Καὶ τί σημεῖα θὰ ἦναι αὐτά;» ἠρώτησεν ἡ μητέρα.

«Τὸ πρῶτον σημεῖον θὰ ἦναι ὅτι θὰ παύσῃ νὰ λέγῃ ψεύματα!»

Ἀγαπητά μου παιδία, προσεύχεσθε εἰς τὸν Θεὸν νὰ σᾶς δώσῃ τὰ δύο αὐτὰ σημεῖα τῶν προβάτων τοῦ Χριστοῦ: τὴν συγχώρησιν διὰ τοῦ αἵματος Αὐτοῦ, καὶ τὴν νέαν καρδίαν. Γρήγορα θὰ ἔλθῃ ὁ μεγάλος Ποιμήν, ὁ Χριστός, καὶ θὰ χωρίσῃ τὰ πρόβατα ἐκ δεξιῶν Αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ ἀριστερῶν.

Ποῦ θέλετε νὰ εὑρεθῆτε τότε σεῖς, ἐκ δεξιῶν ἢ ἐξ ἀριστερῶν; Προσπαθήσατε ἀπὸ τώρα νὰ προετοιμασθῆτε καὶ νὰ ζήσητε οὕτω πως, ὥστε νὰ εὑρεθῆτε εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Χριστοῦ μεταξὺ τῶν προβάτων Του.